

Foto: Mauritus, Polfoto

Rygepoliti

Universiteter indfører rygeforbud. Men nogle medarbejdere har svært ved at tænke uden at ryge. Og hvem skal skride ind, hvis der smugryges på kontorer?

Rektor har besluttet, at der er totalt rygeforbud på KU fra 1. september. På campus for sundhed og samfund i det gamle Kommunehospital har rygeforbuddet været gældende i fire måneder. Det betyder, at folk står i portene og får sig en smøg. Men der er også voksne mennesker, som *smugryger* på deres kontorer:

"Nu har jeg siddet i 30-40 år og røget pipe, mens jeg læste ved mit skrivebord. Jeg bliver rastløs, hvis jeg ikke ryger. Jeg kan ikke koncentrere mig i samme grad, hvis jeg ikke bakker på min pipe. Så det gør jeg så på mit kontor, bag lukkede døre", indrømmer en lektor, som vil optræde anonymt for ikke at få bøvl.

Dekan: Missionerende nypuritanisme

"Jeg har da noteret, at der er rygeforbud på Kommunehospitalet. Ikke at jeg ikke respekterer forbuddet, for jeg kunne ikke drømme om at ryge i de offentlige rum, i andres tilstedeværelse eller til møder. Jeg ryger kun på mit kontor, og jeg ryger ikke her, når det kan genere andre, fx under vejledning. Og udsagningsanlægget fungerer i øvrigt godt, så gæster ikke generes af gammel røg", siger lektoren.

"Totalforbud er ikke særlig forstandigt. Folk får lov til at køre og drikke sig ihjel, men rygning skrider man drastisk ind over for. Det er mangel på respekt for andres laster eller særheder, hvis man ikke kan få lov til at udfolde dem bag lukkede døre", mener han, der har lille tiltro til pædagogiske indsatser over for ham selv:

"Det kan da godt være, at jeg kan afvænes, men hvorfor det? Måske ønsker jeg det ikke. Måske bliver det en meget hård proces, som vil gå ud over min arbejdsevne? Måske ender det bare ud i, at jeg bliver afhængig af Nicotin-tyggegummi, som på en måde er

lige så slemt ...", siger han og hentyder hermed til, at universitetets nye rektor Ralf Hemmingsen er storforbruger af tyggegummi.

Det viser sig, at lektoren har forbundsfæller helt oppe i KUs ledelse. En dekan udtalte, da rygning var til debat, at forbud var udtryk for "en missionerende nypuritanisme". Og en anden dekan – en ikke-ryger – udtalte: "Det globale korstog mod rygning har holdt sit glørværdige indtog på universitet".

Hvem skal sige: "Fy-fy, det må du ikke ..."

Trods rygeforbud smugryges der fortsat på forskeres kontorer. Og problemet er, hvem der skal håndhæve forbuddet?

Lektorens institutleder lægger ansvaret fra sig: "Selv om jeg måske er den, som er nærmeste leder til de ansatte, vil jeg ikke være politibetjent. Og jeg har faktisk spurgt dekanen, som har bekræftet, at det ikke er min opgave".

Men heller ikke dekanen – som selv er ryger – vil udpege et rygepoliti: "Jeg har hørt rygter om 'civil ulydighed' rundt om på kontorer. Men vi afstår fra bastant håndhævelse af forbuddet. Ledere skal ikke liste rundt og kontrollere om nogle smugryger. Det forventes dog, at en leder går ind med en henstilling, hvis der kommer en kollega- eller studenteklage over kontorrygning", forklarer dekanen. "Vi sætter vores lid til en vis selvjustits. Men ellers løser problemet sig vel hen ad vejen, fordi færre og færre ryger. De inkarnerede rygere, som findes i dag, pensioneres en dag. Og storrygere lever jo i øvrigt kortere, så problemet løser måske sig selv ..."

Fusions-casino 3-5
Videnskabsministeren har igangsat en høring om, hvem der vil eller kan fusioneres med hvem. Det er især rettet mod sektorforskningen, men mindre universiteter kan også komme i spil

"Sagtens sætte flere stole ind 6
- men studenterne bliver ofrene - stik imod ambitionerne, konstaterer erfaren studieleder INTERVIEW

Globaliseringsrådet kommer 8-10
- og bagefter kommer Regeringens konklusioner, men uden penge. Og blandt universitetslærerne skaber ACs medvirken kritik

Underviser vi os til døde? 12
- spurgte de på KU-naturvidenskab, hvorefter de lavede en blokreform, som giver periodiske belastninger af lærerne - men som også frigiver tid

RUCs nye rektor: Poul Holm 14
"En ny leder kan komme med friske øjne og foreslå ting, som man hidtil er veget tilbage for" INTERVIEW

Det stressende universitet 16
Manglende koder for god adfærd, svag ledelse, usikkerhed om fremtiden og komplekse kollegiale relationer

Professorprotest mod "evidens" 17-19
- og DPU's rolle i uddannelsesforskningen: Problemet er nedbrydning af eksisterende kompetencer og udgrænsning af andre typer viden ESSAY

Politiseret historie 20
Jesper Langballe fik ny koldkrigsforskning på finansloven. Helt utidigt politisering af forskningen, siger historiere og brigadegeneral

Unge: Giv os spillerum 22
Vi er måske ikke så udfarende, men vi er 'selvmotiverede' og behøver ikke bad-cop-ledelse

Helge Sander til eksamen 26
Videnskabsministeren blev overhørt om, hvordan regeringen vil skabe 'uddannelser i verdensklasse'. Men ministeren brugte misvisende tal - og det er snyd, som kunne føre til bortvisning, mente en af censorerne.

REPORTAGE

"Jeg kender godt bladet FORSKERforum, men jeg er for længst holdt op med at læse det.."

Helge Sander
30.03.05 i Folketinget

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Thomas With
(tw@magister.dk)
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. marts 2006

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Ryggaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Dyrlægeforeningen
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

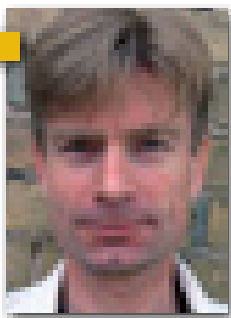
Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført)

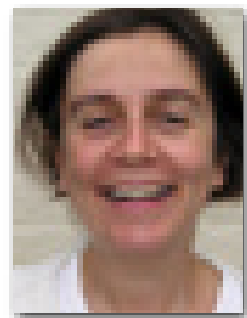
LEDER

Af Anders Correll, JA

Lars Kamp Nielsen, DF

Kirsten Pilegaard, DDD

Stress og svindel

I forskningsbranchen er konkurrencen blevet hårdere. Med succesrater på 10-20 % for ansøgninger til diverse forskningsråd er det kun de allerbedste, der får forskningsmidler og kan sikre karrieren.

Som i idrættens verden har elitedyrkelsen imidlertid store omkostninger. Idrætsudøverne risikerer uoprettelige legemlige skader og forskernes risikerer at blive ramt af stress og depressioner (se s. 16: "Det stressende universitet" eller nr. 191). Og den tilsyneladende akkumulering af manglende restitution kan gøre drømmen om livet som seniorforsker til et mareridt. Hvad enten det er stræben efter berømmelse eller frygten for at miste placeringen eller jobbet, kan både idrætsmanden og forskeren fristes til at snyde på vægten. Bliver dette afsløret, har det ikke kun konsekvenser for den afslørede selv, men for hele branchen.

Vi har set det i idrættens verden, når dopingspøgelset har vist sit grimme ansigt og miskrediteret hele sportsgrene. I forskningsverdenen er afsløringerne af dr. Hwang fra Sydkorea og dr. Sudbø fra Norge de seneste eksempler på videnskabeligt svindel, og vi har også haft eksempler fra den hjemlige forskningsverden de seneste år.

I betragtning af de millioner af videnskabelige artikler, der publiceres hvert år, er der dog tale om meget få tilfælde af egentlige afsløringer. Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU) traf i 2004 afgørelser i 11 sager fra den danske forskningsverden og kun i 1 tilfælde fandt udvalget, at den indklagede forsker havde handlet uredeligt.

Men et er afsløringen af egentlig fusk med resultater, noget andet er det, der ikke bliver opdaget. Dertil kommer hele gråzonen af afvigelser fra "god videnskabelig praksis". I Martinson et al.'s artikel i Nature refereres en undersøgelse blandt mere end 7000 forskere, der havde modtaget støtte fra det amerikanske National Institute of Health (NIH). Af de adspurgte deltog halvdelen i besvarelsene og ud af disse indrømmede 0,3 % egentlig fusk med resultater, men hele 33 % indrømmede, at de havde forsyndet sig mod et eller flere af 10 eksempler på "god videnskabelig praksis". Om det kun står så galt til indenfor sundhedsvidenskabelig forskning i USA, kan vi kun gisne om.

Når man skal bekæmpe dårligdom, kan man forbygge eller helbrede og skal man have en adfærd ændret, kan man bruge **pisk eller gulerod**. Disse trivielle metoder anvendes alle i forskningens verden.

Peer review-systemet skulle sikre, at de værste svindelforsøg bliver afsløret, men både Sundbø og Hwangs artikler var sluppet gennem dette nåleøj hos velrenommerede tidsskrifter. Hvis læserne alligevel mener, at der foreligger uredelighed, kan der i Danmark rejses en sag i et af de tre UVVU'er, hvis der vel og mærke er tale om offentligt ansatte forskere. Dertil kommer dog en nylig indgået aftale mellem Lægemedelindustriforeningen og Den Almindelige Danske Lægeforening om kliniske lægemiddelforsøg, hvori det bl.a. aftales, at negative resultater skal offentliggøres.

Med øget elitedyrkelse under anvendelse af sportslige metaforer og med tydelig inspiration fra "Team Danmark" vil **konkurrencen om forskningsmidler** blive yderligere skærpet de kommende år. Men medens eliteidrætten er yderst bevidst om sit fundament i masseidrætten mangler denne erkendelse i regeringens udspil om større brug af strategiske midler.

Og i de udviklingskontrakter, som universiteter og forskningsinstitutioner har indgået eller er i gang med at indgå, fremgår der løfter om 5-10 pct.s mere forskning og undervisning de næste 3 år. Der står derimod meget lidt om, hvorledes dette skal leveres med stagnerende eller faldende basismidler til alle de, der falder i kategorien "ikke-eliteforskere".

Hvis den øgede konkurrence både sætter et stigende antal forskere ud af spillet på grund af stress og fristelsen øges til at manipulere med forskningsresultaterne, er en af løsningerne selvfølgelig "frivillige" opdelinger i A-, B-, C- eller D-hold, som på Ålborg Universitet. Men dette mindsker nu ikke konkurrencen – det får blot udstillet forskellene. Og hvem ønsker at præsentere sig som "NN, C-forsker"?

I modsætning til sportens verden, hvor holdene eller de enkelte idrætsudøvere er i dyb afhængighed af gode trænere, så er forskerne i høj grad henvist til ensomhed og "selvtræning". I erhvervslivet har man for længst indset at "nursing" og "coaching" af medarbejderen er uomgængelige på en god arbejdsplads. De nye professionelle ledelser bør give sådanne begreber meget større plads i udviklingskontrakterne. Selvfølgelig er forskning en kompetitiv branche, men universiteterne, forskningsinstitutionerne og deres ansatte har krav på, at konkurrencebetingelserne ikke medfører invaliderende stress- og fristelser til svindel.

Fusions-casino

Videnskabsministeren har igangsat en høring om, hvem der kan fusioneres med hvem.

Den inddrager sektorforskningsinstitutionerne, men også de mindre universiteter kan komme i spil, vurderer specialist i universitetsorganisation

Den næste måned indtil 3. april vil universiteter og sektorforskningsinstitutioner somme af spekulationer om, hvem der frivilligt vil og kan parres med hvem og hvorfor. Nogle institutioner vil måske sende følere ud til andre institutioner for at skabe alliancer, der skal modvirke uønskede tvangsfusioner.

Peter Lotz

De 12 danske universiteter og 15 sektorforskningsinstitutter skal fusioneres til færre enheder. Videnskabsministeren har spurgt institutionerne, hvem de selv kunne tænkes at fusionere med. Høringen handler først og fremmest om integration af sektorforskning under universiteterne. Det anføres, at spørgsmålet om forholdet mellem universitetets frie forskning og sektorforskningens bundne myndighedsopgaver skal løses ved, at sektorministerier kan indgå flerårige kon-

trakter med universiteter og at myndighedsberedskabet løses ved kontraktstyring. Høringen spørger til, hvordan dette kan gøres organisatorisk.

Men høringen giver også mulighed for forslag til sammenlægning af fag, fakulteter eller af hele universiteter.

Regeringen røber ikke, hvad der bliver det afgørende kriterium for, hvem der skal slås sammen.

Høringssvarene skal være inde d. 3. april.

Oprydning blandt de små universiteter

Nogle siger, at 12 universiteter er for mange til et lille sprogområde. Handlekraftige politikere kunne derfor have lyst til at rydde op blandt de små universiteter.

De små eller mindre monofakultære institutioner som IT-universitetet, Farmaceutuniversitetet, Handelshøjskolen i Århus og Danmarks Pædagogiske Universitet er oplagte fusionsofre, "selv om man ikke skal undervurdere, at sektorinteresser vil søge at bevare deres institutioner, fx at undervisningsminister Bertel Haarder har klare interesser på DPU. Og IT-universitetet er et prestigeprojekt for Regeringen, der skal understrege dens fortsatte satsning på IT", vurderer organisationsøkonomen **Peter Lotz**.

Men hvad så med Aalborg Universitet?

"Aalborg er beskyttet af, at man har posi-

tioneret sig som et velfungerende universitet i en svag region og af at have en høj it-ingeniør profil. En fusion alene med Aarhus er ikke realistisk, for dermed ville Aalborg forsvinde som selvstændig universitetsby, og universitetets rolle i regionalpolitikken vil dermed blive reduceret".

RUC ligner en oplagt fusionspartner til at spise for andre, fordi man har fagdiscipliner, som også findes andre steder: Humaniora, samfundsvidenskab og naturvidenskab – og naturvidenskab er tilmed ikke særlig stort:

"RUC ligger fagligt tæt på andre universiteter, og har ikke det regionalpolitiske værn. RUC risikerer enten at blive en del af et "Danmarks Regionaluniversitet" med SDU i spidsen (som i så fald også skulle omfatte Aalborg). Alternativt kunne RUC blive fusioneret ind under KU, som har de samme fagområder. Spørgsmålet om RUCs særlige profil kunne løses ved at give RUC status som KU's 'alternative campus', hvor pædagogiske principper, selvstændige læreplaner og idegrundlag bevares (som på UC Santa Cruz i Californien). Måske kunne man tilføje DPU for at understrege den pædagogiske dimension".

Se næste side

Fusionsfeber: Hvordan

FORSKERforum spørger som et tankeeksperiment, hvilke kr

Videnskabsministeren har med en høringsrunde om mulige fusioner sat universiteter og sektorforskningsinstitutioner ud i sonderinger i marts måned.

"Det er såmænd fornuftigt nok, at man

tutionerne skal fremlægge argumenter for, hvordan "integration" kan indebære en styrkelse af forskning, uddannelse, innovation og international konkurrencekraft samt af myndigheds-beredskabet.

landbrugserhvervet bliver mindre og mindre. Spørgsmålet er, om det er en korrekt prioritering? Og dels ligner landbrugssektoren mere og mere traditionelle erhverv, når landbrugets primærproduktion industrialiseres, og når fødevarerindustrien samles i store selskaber. Argumentet for at opretholde en stor offentlig forskningsindsats på området, fordi den består af småproducenter, som ikke selv kan forske og innovere, holder ikke længere, når de nye storproducenter selv kan overtage forskningsaktiviteterne.

Hvorfor skal det offentlige betale for, at private stor-slagterier eller Danisco skal produktudvikle eller forædle? Skulle man ikke hellere finde en model, hvor landbrugsforskningen fik et meget bredere "outlet"?"

RISØ-forslaget: Teknik og business?

I december 2005 kickstartede RISØ så fusionsdebatten ved at foreslå en model, som blev præsenteret som et superuniversitet i stil med den amerikanske ingeniørgigant MIT. RISØ foreslog en fusion med DTU og overraskende nok også med Handelshøjskolen (CBS). I RISØ-forslaget lød logikken, at de tekniske videnskaber på DTU og RISØ kunne få optimal erhvervsnytne ved at tilknytte erhvervsøkonomiske støttefunktioner fra Handelshøjskolen.

Og ideen blev modtaget med begejstring af videnskabsminister Sander. Men RISØ havde sine særlige motiver til at foreslå en model, hvor RISØ ikke bare blev fusioneret med DTU:

"I supermodellen ville RISØ ikke ende som lillebror i forhold til DTU, men ville være en blandt flere spillere, hvilket ville gøre det nemmere at bevare RISØs særtræk og forhindre, at DTU fremstod som den fortsættende virksomhed. Og den anden grund var nok, at RISØ har en forestilling om, at en handelshøjskole måske kunne hjælpe dem med at kommercialisere teknisk og naturvidenskabelig forskning ud fra tankegangen om "Fra forskning til faktura". Men det sidste er i mine øjne desværre mere ønsketænkning end realiteter. Erfaringer eksempelvis fra amerikanske MIT er, at der ikke er særlige synergier mellem teknik og business-school. Men det var godt tænkt af RISØ – ud fra deres egne interesser"

Teknisk stor-universitet?

Ifølge høringsoplægget kan der også indgå fusioner mellem universiteter. Der lægges således op til, at hele universiteter fusioneres eller at der kan byttes rundt på hovedområder eller fagområder, så beslægtede fag koncentrerer bestemte steder i landet.

"Enhver organisations-erfaring siger, at det er svære at bryde en institution op i enkeltheder end at slå hele institutioner sammen. Et drastisk, men også urealistisk, forslag ville således være at skabe en slags teknisk MIT-lignende fusion, som skulle omfatte dele af KU (matematik, datalogi, fysik

Tabel 1. Universiteternes basis- og tilskudsfinansierede forskning, 2005 (2005 priser), mio. kr.

mio. kr. (2005 priser).	Basis		Tilskudsfinansieret/ konkurrence	
	Ekskl. overhead	Inkl. overhead	Ekskl. overhead	Inkl. overhead
Københavns Universitet	1.067,0	1.193,4	590,0	661,9
Aarhus Universitet	731,4	818,8	460,0	513,4
Syddansk Universitet	403,2	452,7	220,0	245,0
Roskilde Universitetscenter	155,8	175,0	75,0	82,6
Aalborg Universitet	346,1	388,4	228,0	249,4
Handelshøjskolen i København	171,9	191,9	70,0	76,0
Handelshøjskolen i Århus	79,7	89,7	23,9	26,6
Danmarks Farmaceutiske Universitet	83,4	93,7	36,2	40,5
Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	333,7	368,9	263,0	287,8
Danmarks Tekniske Universitet	520,9	583,6	373,6	416,8
Danmarks Pædagogiske Universitet	123,5	139,7	30,2	33,1
IT-Universitetet	41,4	41,4	2,5	2,5
Universiteter i alt²	4.057,7	4.537,0	2.372,4	2.635,7

engang imellem overvejer strukturen", konstaterer **organisationsøkonomen Peter Lotz**, som har fulgt nøje med i implementeringen af universitetsloven og i øvrigt selv er institutleder på CBS, Handelshøjskolen i København. Han kommenterer beredvilligt *mulige scenarier*, som FORSKERforum forelægger, nogle mere drastiske end andre, men gør opmærksom på, at der er tale om ren *tanke-spin*, fordi ingen kender Regeringens fusionskriterier.

Paradoks: Monofakultære er nemmere at styre

Organisationsøkonomien kender ikke Regeringens egentlige motiver til fusionsideen, man han tvivler på, at den alene er baseret på en forestilling om, at store institutioner er bedre end små.

"Men det undrer mig sådan set, at regeringen tilsyneladende går efter at slå universiteter sammen. Regeringen har vist stor vilje til strategisk styring, og tendensen har været at oprette monofakultære institutioner, som er nemmere at styre fra stat og regering, såvel økonomisk som fagligt. Store flerfakultære universiteter er sværere at styre end monofakultære institutioner med afgrænsede formål og fagligheder som DTU, Landbohøjskolen, DPU, Farmaceut-universitetet og IT-universitetet. Hvis regeringen nu skaber store institutioner, så mister den styringsmuligheder. Måske er hele øvelsen blot en måde at opfylde regeringsgrundlagets løfte om at indfusionere sektorforskningen?"

'Innovation' som vigtigste kriterium?

I Videnskabsministerens høringsudspil fremlægges ikke klare kriterier for, hvem der kan fusionere. Oplægget siger blot, at insti-

I forhold til universitetslovens formål om forskning, uddannelse og formidling kunne høringsudspillet pege på, at regeringen vil prioritere 'innovation' særlig højt som fusions-kriterium?

"Der er ingen tvivl om, at Regeringen gerne vil bruge disse fusioner til at skabe mere innovation og erhvervsrelateret. Og hvem vil ikke det, hvis det ikke koster noget, og hvis det ikke går ud over basisforskningen! Vi ved det ikke, men man kunne have en formodning om, at Regeringens kriterium i første række ville være at styrke de højprioriterede tekniske, naturvidenskabelige og sundhedsvidenskabelige fagområder. Spørgsmålet er, om det vil skade andre områder, samfundsvidenskab eller humaniora? Jeg mener, at de ville kunne få et udmærket liv alligevel", lyder Lotz ræsonnement.

KVL og DJF-fusion cementerer landbrugsinteresser

Det såkaldte Børstingudvalg forudskikkede fusionsdiskussionen ved at foreslå, at bl.a. Danmarks Jordbrugsforskning i Foulum fusioneres med KVL, Landbohøjskolen:

"Landbrugssektoren ville sikkert gerne have den sektors fusioner på plads inden en stor fusionsbølge blev sat i gang. Det er i hvert fald påfaldende, at Børsting-udvalget foreslår at samle al landbrugsrelateret forskning under samme institution. Og det ligner da en god ide, for det kunne måske give en bedre forbindelse mellem basisforskningen og det anvendelsesorienterede", siger Lotz.

"Men der er to problemer i modellen: Dels sker der en centering eller fastlåsning af de omfangsrige, danske forskningsaktiviteter rettet mod landbrugssektoren. Men det er en tvivlsom offentlig forskningsindsats, når

kan kortene blandes?

kriterier der kan styre fusioner, og hvem der kan komme i spil

og uorganisk kemi) samt DTU, IT-universitetet, RISØ og Rumforskningsinstituttet”.

Utænkeligt: At slå KU i stykker ...

En anden drastisk model ville være at oprette en slags 'life-science' universitet med organisk naturvidenskab fra molekylærbiologi til hospitaler og svinestalde. Den kunne omfatte biologi og organisk kemi samt det lægelige fakultet fra KU samt DFU, KVL samt fødevarer og jordbrug.

”Men en sådan model er politisk utænkeligt, for ingen forestiller sig vel opløsning af et KU, der nu for alvor ser ud til at røre på sig ...”, siger Lotz.

Men hvis man alligevel er i gang med at bryde KU op, så kunne det samfundsvidenskabelige fakultet og jura fra KU slås sammen med CBS og danne et ”social science” universitet, konstaterer Lotz satanisk.

Fusioner må ikke koste

”Det helt afgørende bliver måske ikke, hvem der fusioneres med hvem, men hvordan ressourcerne fordeles efterfølgende. Det er her, at den virkelige prioritering vil foregå”, siger Lotz.

Af høringskrivelsen fremgår, at fusioner skal være udgiftsneutrale.

”Det er selvfølgelig ikke realistisk. Ikke fordi den tekniske eller forvaltningsmæssige fusion vil koste alverden. Men fordi fusionsparterne vil se muligheder i fusionen. Så politikerne – bevillingsgiverne – vil blive stillet over for ønsker om ekstra bevillinger til at realisere det nye potentiale: Hvis I giver os 100 mio. kr. ekstra, så kan vi realisere det og det. Og med fusioner får Regeringen også en ”undskyldning” for endelig at hælde lidt i de slunkne universitetskasser.

En sag for teknokratiske embedsmænd

Det ser ud til, at sammenlægninger vil være en lækkerbissen for teknokratiske embedsmænd, som får en legeplads til management og rationalisering – uden at skele til faglig kvalitet eller relevans?

”Det har hidtil været umuligt at forestille sig en topstyring af fusionsprocessen. Balladen omkring Risø-forslaget viser, hvor svært det er for minister og embedsmænd at forsvare en fusion med faglige begrundelser. Men høringsrunden vil nu producere en lang række modeller og logikker, som de kan plukke i efter for godtbeholdende”.

Peter Lotz har slet ikke nævnt sin egen institution CBS' rolle?

”CBS er ikke for mig et oplagt fusions-emne, ligegyldigt hvilken fusionslogik, der anvendes. CBS er en meget stor business-school, både i dansk og international sammenhæng. Ingen anden dansk institution med så snæver fagprofil har så mange studerende. CBS er faktisk landets tredje-største universitet, hvis man tæller 1. prioritetsansøgninger. Og jeg har svært ved at se, at der hermed er oplagte synergi-effekter med andre. Måske med Handelshøjskolen i Århus,

men det ville af mange grunde nok ikke blive opfattet som ’en venligtsindet overtagelse’”, siger han. ”Og hvis man – helt fejlagtigt – så CBS’ berettigelse som et redskab til kommercialisering af teknisk forskning, så skulle vi

jo gerne betjene nogle flere end ”blot” Risø og DTU, fx også KVL og Sundhedsvidenskab. Og en fusion med dele af KU er urealistisk, så ...”

jø

Table 1. Sektorforskningsinstitutionernes bevillingsstruktur i 2005, mio. kr.

Udgifter (brutto) (mio.kr.)	Alm. virksomhed	Tilskudsfinansieret Forskning	Øvrige virksomhed 1)	Omsætning i alt
Statens Byggeforskningsinstitut (SBI)	35,9	23,8	4,0	63,7
Socialforskningsinstituttet (SFI)	40,5	15,3	40,9	96,7
Kennedy Institutet - Statens Øjenklinik	30,6	3,0	9,2	42,8
Statens Institut for Folkesundhed (SIF)	13,9	24,1	1,0	39,0
Arbejds miljøinstituttet (AMI)	72,8	25,0	0,4	98,2
Forskningscenter Risø (RISØ)	243,5	172,0	108,0	523,5
Danmarks Rumcenter (DRC)	38,2	10,7	-	48,9
Danmarks Miljøundersøgelser* (DMU)	135,5	67,1	58,9	261,5
Danmarks og Grønlands Geologiske Under-	127,3	66,0	25,0	218,3
Danmarks Jordbrugsforskning (DJF)	277,9	216,9	42,2	537,0
Danmarks Fiskeriundersøgelser (DFU)	86,5	75,1	18,0	179,6
Danmarks Fødevarerforskning	324,0	60,8	57,9	442,7
Danmarks Transportforskning (DTF)	15,8	4,5	-	20,3
Sektorforskningsinstitutioner, i alt	1.484,2	764,3	323,3	2.571,8

Sektorforskningens myndighedsopgaver

I Videnskabsministerens høringsoplæg ser det vigtigste mål ud til at være at få sektorforskningen fusioneret ind under universiteter. **Organisationsøkonom Peter Lotz** vurderer, at regeringens ihærdige forsøg på at fusionere sektorforskning ind under universiteterne har flere *politiske* end *faglige* begrundelser. Det teknisk / faglige problem med hvordan sektorforskningens *myndighedsopgaver* løses nemlig kun ved et snit, som opretholder en adskillelse mellem myndighedsopgaver og universitetsforskning.

”Man kan ikke lave en egentlig integration af sektorforskning ind i universitetsinstitutioner. Jeg kan ikke forestille mig en model, hvor de samme personer – enkeltansatte – skal løse både myndighedsopgaver og rekvireret forskning på den ene side og så universiteternes sædvanlige opgaver med undervisning og forskning på den anden. Det vil være for kompleks en sammensætning af opgaver med alt for indviklede aflønningsmodeller.

Når opgaverne ikke kan løses af de samme personer, må man arbejde med en opdeling af den nye institution i forskellige enheder / centre / sektioner under samme tag, men med forskellig ledelse. Det er vel også Regeringens vision. Sektorforskningsopgaverne kan så løses i enheder, der har selvstændig økonomi, og som kan lave aftaler direkte med ressortministerier eller andre eksterne rekvirere. MIT i USA har fx også en selvstændig afdeling for rekvireret forskning

(Lincoln Labs), som man ikke har forsøgt at integrere i selve MIT”, fortæller Lotz.

”Men med opdeling i selvstændige enheder, eller påklitrung af nye afdelinger til universiteterne, opnås ikke den *synergi*, som angiveligt er politikernes begrundelse for fusionering af sektorforskning ind under universiteterne. Man vil kunne spare noget på support og stabsfunktioner. Og nogle få ’sektorforskere’ vil kunne bidrage til undervisningen, men der er jo ikke brug for (råd til) ekstra lærerkræfter ret mange steder. Den rigtige faglige synergi kommer dermed ikke automatisk. Det vil være en opgave, der skal ofres mange kræfter på, og måske kan disse ressourcer bruges bedre?”

Lotz medgiver, at integrationen af sektorforskningen kan have den skjulte dagsorden at gøre universiteterne mere sektorforskningsagtige eller praksisrettede:

”Det er en udvikling, som allerede er i gang. Universiteterne har fået større fokus på egentlig anvendelsesorientering, men ikke nødvendigvis i forhold til en bestemt rekvireret (som ofte i sektorforskningen).

Men det vil være svært for en fusioneret institution at balancere mellem hensynet til samfundsopgaver og så rekvirerede opgaver. Det findes, men er konfliktfyldt, jf. Dandy-sagen, hvor forskningen i almenhedens interesse blev sat under pres af en ekstern rekvireret, og hvor de rekvirerede opgaver efterfølgende blev forsøgt ’inddæmmet”.

"Vi kan sagtens sætte flere

- men studenterne bliver ofrene. Stik imod ambitionerne får de mere passiv undervisning og mindre service

"Mange humanistiske studerende har aldrig modtaget ret meget aktiv undervisning ...".

Den provokerende påstand kommer fra professor **Gunner Lind**, erfaren studieleder på et af de store humanistiske fag, historie på KU. Han har fulgt udviklingen i en årrække og har set konsekvenserne af uddannelsespolitikken.

"Jamen, der kan da sagtens sættes flere stole ind. Det har jo været undervisningspolitikken i en del år, og det ser jo ud som en vældig 'produktivitetsforøgelse'. Og vel har lærerne fået mere at lave, og selvfølgelig løber folk hurtigere, men de steder, hvor lederne kan deres kram, så kan lærernes arbejdstid styres via lokalaftaler og arbejdstidsrammer. Dem, der virkelig er ofrene i dette spil er de studerende. Stik imod alle ambitionerne, så bliver der mere og mere passiv undervisning og mindre servicering af den enkelte studerende".

Der kommer udmærkede politik-papirer fra studenterne i DSF og fra Videnskabsministeriet om hvordan man kan forbedre undervisningens kvalitet, siger han. Problemet er bare, at der ikke er råd på studierne til at føre tankerne ud i praksis. Uddannelses-taksametre på 30.000 kr. til humaniora er slet ikke nok.

Gunner Lind

Skrabet niveau, men det er gratis ...

Politikerne forstår ikke, hvor mange ressourcer der skal til for at skabe eliteuddannelser:

"Misforstå mig ikke, når jeg siger, at vi har et skrabet niveau, som godt nok er gratis. Undervisningskvaliteten er såmænd høj, det faglige niveau er højt, ambitionsniveauet ved eksamen er højt, men vægten er lagt på passiv læring og ikke på, at de studerende lærer at arbejde og producere selv. Kvalitetsproblemet handler om, at der ikke er en *mix af kompetencer*. De studerende bliver i alt for høj grad anbragt i en passiv rolle. Det betyder, at de fattigste studier har de laveste gennemførelsesprocenter. Det betyder, at overgangen til arbejdsmarkedet er hård for mange, fordi de studerende ikke er blevet aktivt udfordret i deres studium"

Lærere og studerende og politikere og embedsmænd er enige om, at aktive kompe-

tencer er vigtige, men man overser, at den er meget dyrere at træne end den passive viden. Når der sættes flere stole ind, så vokser afstanden mellem ambitionsniveauet og mulighederne, og studenterne får dårligere vilkår, siger han: "Hvis udviklingen fortsætter så når vi et *discountniveau*, hvor de studerende er nødt til at søge deres aktive kompetencer privat, enten via erhvervsarbejde eller som i 1950'ernes passive professorforelæsninger, hvor de studerende blev nødt til at købe sig privat supplement ved siden af ..."

Mindre lærertid pr. studerende

De årlige grønthøsterbesparelser viser sig meget kontant ved at historie hvert år mister 1/3 lærer til det samme antal studerende. Den pædagogiske konsekvens af de lavere bevilninger er mindre lærertid pr. studerende.

Gunner Lind har lavet nogle illustrative regnestykker:

Sammenligninger med udenlandske forhold er absurde, mener han: "Hvis vi lavede et ugentligt vejledermøde efter en klassisk engelsk eliteuniversitets tutormodel, så ville et års vejledning for en årgang sluge alle lærerressourcerne for de næste fem år".

Et regnestykke fra Linds eget fag fortæller om det samme: Når historie har betalt sine bygninger, så er der 60 undervisningstimer om året pr. studerende. De skal bruges på forelæsninger, forberedelse, vejledning, opgaveretning, eksamen, møder m.m. Hvis de 60 timer bliver delt på 4 kurser og en lille mundtlig eksamen, så tager alene de fire prøver 8 timer (1 time hver til lærer og censor):

"Eksemplet viser, at der er en meget lidt luft at planlægge indenfor. På de store fag tvinger det os til at skabe volumengevinster:

Genbrug, storhold, fællesundervisning som sparer på lærertid. Vi standardiserer udbuddet osv.", forklarer han.

Kvalitetsproblemet handler mere om, at vi ikke kan tilbyde de studerende den mix af kompetencer, som er nødvendige. Vi giver passiv viden af høj kvalitet, men forsømmer de aktive kompetencer, som opbygges gennem tæt servicering af lærere

**Studieleder
Gunner Lind, KU-historie**

Kvalitetssænkning

For nogle år siden var der stor debat om tre professorers påstande om, at disse års universitetspolitik har betydet en kvalitetssænkning. ("*Disneyland er et dårligt forbillede*", POLITIKEN D. 9. juni 2004). De tre professorer fik smæk af Videnskabsministeren, som gjorde sænkning til deres *personlige problem* og bad rektor give dem en reprimande for ikke at sørge for, at niveauet blev opretholdt.

Gunner Lind mener, at debatten er en meget vigtig diskussion, men han var ikke helt enige i professorernes udsagn:

"Påstanden om 'kvalitetssænkning' skal nuanceres, for kvaliteten er såmænd fagligt set fin nok; der stilles høje kvalitetskrav til lærerne og til undervisningen og ambitionsniveauet til eksamen er højt nok. Kvalitetsproblemet handler mere om, at vi ikke kan

e stole ind ...

icering, siger studieleder om de sidste mange års uddannelsespolitik

tilbyde de studerende den mix af kompetencer, som er nødvendige. Vi giver passiv viden af høj kvalitet, men forsømmer de aktive kompetencer, som opbygges gennem tæt servering af lærere”.

At flytte forskningen ud i privatlivet

Undersøgelser viser, at universitetslærere arbejder i 45-52 timer om ugen, og mange lærere siger, at *det er de nødt til, fordi store undervisningsforpligtelser presser forskningstiden ud i privatlivet?*

”Det er sikkert rigtigt for nogle. Det er ganske sikkert også et strukturelt problem for mindre fag, fordi der ikke levnes megen luft til at lærerne forsker. Men på store fag er det muligt at planlægge, så lærerne kan opfylde deres forpligtelser til at undervise, forske og formidle”, siger han:

Politikere og embedsmænd vil sige, at lærerne prioriterer forskningen for højt og at der kan flyttes ressourcer herfra til undervisningen?

”Jamen, det er jo bare en yderligere kvalitetssænkning, for det betyder, at de studerende ikke får den seneste forskningsbase-rede viden. Den faglige udvikling vil gå langsommere. Og på længere sigt betyder det, at lektor- eller professorstillinger ikke vil være specielt attraktive, fordi lønnen i forvejen er mindre end på det private arbejdsmarked. Så risikoen ville være, at man ikke kan få kvalificerede ansøgere, og det ville være en faglig katastrofe”.

“

Tidligere var der for stor tolerance overfor dårligt arbejde. Det har forskerverdenen godt været klar over. Og det er nok en af grundene til, at universitetslærerne ikke har reageret særligt negativt mod de stramninger, som sker via universitetsloven, ansættelse af nye ledere osv.

**Studieleder
Gunner Lind, KU-historie**

Forhistorien: Tidligere var der slask

”Det er nok ikke populært at sige det i FORSKERforum, men der har tidligere været slask, som har noget at gøre med dårlig og uprofessionel ledelse. Der var for stor tolerance overfor dårligt arbejde. Det har forskerverdenen godt været klar over. Og det er nok en af grundene til, at universitetslærerne ikke har reageret særligt negativt mod de stramninger, som sker via universitetsloven, ansættelse af nye ledere osv.”

Han mener, at der ”selvfølgelig” altid kan

ske ske forbedringer af studierne: ”Men forestillinger om stadige produktivets-gevinster holder altså ikke længere. Politikerne behandler området som om der fortsat er en masse fedt, som kan klemmes ud. Det var der i 1980’erne og ind i 1990’erne, men herefter er kvaliteten bare sænket”.

Han forklarer, at humaniora har været udsat for voldsomme konjunktursvingninger. I 1970’erne var der stort optag og mange læreransættelser – ”en rekruttering, der ikke altid var lige heldig”. Men med sen-’70ernes adgangs begrænsning var der pludselig mange lærere pr. studerende. Det ændredes igen i sen-’90erne, hvor der blev åben adgang. Nu skulle den samme stab af faste lærere undervise stadig flere studerende.

”Man skal lige have den dimension med. Jeg kender godt lærere, der siger, at de løber meget hurtigere i dag. Og det er da rigtigt. Men man skal tænke på, at udgangsniveauet var relativt lavt, så der kunne faktisk ske en opstramning. Der blev strammet enormt op i løbet af 1990’erne. Ledelsen er blevet meget bedre (selv om der fortsat kan ske forbedringer). Og der skete en professionalisering af lærerstaben, så de uerfarne fra den tidligere ansættelsesbølge udviklede sig til at være dygtige undervisere. Og samtidig har der været stillingsstop, og en meget kræsen ansættelsespolitik, hvor det er meget dygtige folk, som ansættes i dag”, forklarer han.

Hvad skal vi bruge flere ressourcer til?

Mens Lind siger, at politikeres og embedsmænds forestillingen om at stadige produktivetsgevinster er uholdbare, så foreslår han ikke bare en ukritisk forhøjelse af taksa-meter-bevillingerne:

”Flere penge må vi i universitetsverdenen knytte sammen med en ændring af arbejdsformer. Fagene må vise, at de vil bruge disse midler på mere forskningsprægede aktiviteter og så studenterne får mere aktiv undervisning”.

Gunner Lind er faktisk enig med politikere i, at kvaliteten ikke automatisk forbedres via større bevillinger:

”Det tager lang tid at opbygge et miljø. Hvis vi fik tre gange så mange penge, ville vi komme på Oxfordniveau, men det vil tage 15-20 år at komme på det faglige niveau. Det kræver år at ændre studieplaner og undervisningskultur og skaffe højkvalificerede lærere”, siger han og slutter:

”Penge gør det altså ikke alene. Men jo hurtigere vi får flere penge, jo hurtigere kan vi komme i gang med at opbygge ’verdens bedste uddannelser’, som politikere taler om. Jo længere tid der går uden flere penge, jo mindre bliver spillerummet til at blive dygtigere...”

Lurende brugerbetaling

I Norge har Stortinget besluttet at forbyde brugerbetaling på de norske universiteter. I Danmark mener Videnskabsministeren ikke at det er nødvendigt at formulere en særlig strategi, som garanterer gratis universitetsuddannelser for danske studerende. Det fremgår af et svar fra ministeren til Folketingets Videnskabsudvalg.

Per Clausen (Enhedslisten) kalder svaret rystende: ”Selv om ingen politikere endnu har talt for at indføre brugerbetaling på landets universiteter, er der flere tegn i internationale sammenhænge på, at det kan blive en realitet i Danmark. Lande som Storbritannien, Holland, Frankrig, Spanien og Schweiz har for længst indført studentergebyrer for deres nationale studerende, og for nylig forudså en rapport udarbejdet på vegne af Danske Studerendes Fællesråd, at betalingsuddannelser var nærmest unundgåelige. I den situation er det grotesk, at ministeren ikke vil udarbejde en strategi ..., siger han og beskylder regeringen for at ville fremprovokere en situation, hvor internationalt pres og mangel på ressourcer tvinger brugerbetaling igennem”.

Enhedslisten vil kræve en høring om spørgsmålet og forsøge at få opbakning i Folketinget til et beslutningsforslag, som præciserer et dansk forbud mod at opkræve betaling.

Udviklingskontraktens udformning

DPU har udformet en meget målrettet udviklingskontrakt, som i høj grad har føjet undervisningsministerens ønske om evidensbaseret forskning. Udviklingskontrakten er så målrettet, at nogle af de forskningsområder og institutter, som eksisterer ved universitetet, kun er berørt med halvanden generel linie i kontrakten.

Dette blev afdratiseret af bestyrelsesformand Kjeld Holm, der kaldte det en forandringskontrakt hvilket dog ser ud til at være i modstrid med Videnskabsministeriets vejledning for udformning af kontrakter, der siger, at den skal beskrive universitetets almindelige mål og beskrive og synliggøre universitetets indsatsområder, og danne rammen om de overordnede strategiske planer.

Nogle i Folketingets videnskabsudvalg har bedt om at få oplyst den tilsyneladende diskrepans: Skal udviklingskontrakterne beskrive den generelle indsats eller (kun) skal den beskrive de særlige fokusområder?

Og for de ansatte er det vigtigste spørgsmål så, om universitetets og deres succesmål skal være den generelle indsats eller de særlige strategiske prioriteringer?

Videnskabsministeren havde ikke besvaret spørgsmålet ved redaktionens slutning d. 21. februar.

Engelske universitetslærere strejker

Engelske universiteter vil ligge stille tirsdag d. 7. marts, hvor deres fagforeninger dekreteret strejke – fulgt af boykotaktioner fra dagen efter, hvor undervisere og akademisk personale vil nægte at overtage kollegers arbejde, rette opgaver eller agere censorer ved eksamen. Millioner af studerende risikerer dermed at få deres kurser og eksamen'er forsinket.

Det radikale skridt er følgen af, at et stort flertal af fagforeningernes medlemmer stemte for strejke, efter af arbejdsgiverne har forhalet forbedring af løn- og ansættelsesvilkårene. Lønnen for de ansatte er stagneret og alt for mange ansættes i tidsbegrænsede stillinger til lav løn. Arbejdsgiverne har nægtet at komme med et udspil til det, der har været en lurende konflikt i årevis. Samtidig har det provokeret de universitetsansatte, at statistikker viser, at rektorer har givet sig selv en 25 pct.'s lønstigning over de sidste tre år.

Regeringen har tidligere udtrykt, at lønforholdene er uholdbare: "Faldet i undervisningsbevilgninger har ramt universitetslærernes lønninger, som praktisk taget ikke har ændret sig de seneste to årtier", udtalte premierminister Tony Blair således (januar 2004).

Et af regeringens argumenter for at indføre studieafgifter på 30.000 kr. årligt var at skaffe flere penge til sektoren, så lønningerne kunne forbedres. Men arbejdsgiverne rokkede sig ikke, og boykotaktionen vil først blive ophævet, hvis arbejdsgiverne åbner op for seriøse forbedringer, varsler fagforeningerne.

Masser af forskerfup

I januar blev den norske mediciner Jon Sudbø snuppet i at fabrikere data i forbindelse med forskning af kræft i mundhulen. Sudbø fik blandt andet trykt en artikel i lægetidsskriftet *The Lancet* i oktober i fjor. Nu har han sagt sin stilling op ved det medicinske fakultet og fratræder med øjeblikkelig virkning. Det sker inden en undersøgelseskomite har afleveret en rapport om sagen d. 1. april.

I januar blev også den koreanske stamcelleforsker Wo Suk Hwang taget i snyd. Han var indtil da verdens store håb inden for forskning i stamceller fra mennesker. Svindelen blev kun opdaget, fordi en medarbejder ved et af hans laboratorier spillede sladrehanke ('whistleblower').

Også i Sverige har der været en snydesag. Venskabsrådet har gennem et års tid gennemgået en lang række artikler og patentansøgninger fra medicineren Thomas Lundeborg, og fandt, at han har kopieret artikler og opfundet data. Der skulle være tale om omfattende plagiering og om bevidst fejlagtige dataoptegnelser inden for smertebehandling med akupunktur og massage. Lundeborg har været ualmindelig produktiv som forsker og lærebogsforfatter med 275 artikler over tyve år, fortæller Dagens Nyheter.

I forskersamfundet har sagen kastet kritisk lys på publicerings- og review-systemet. Det undrer for eksempel, at ingen af Sudbø's medforfattere af skandaleartiklen læste den artikel, han sendte til tidsskriftet, og tjekkede data. Det undrer derimod ikke, at sagerne findes i den medicinske verden, for det er her, at konkurrencen om status og penge er størst.

Globaliseringsråde

- fordi der ikke kommer konkrete penge eller konkrete udfordringer, hvor der ikke er lyttet

Regeringen kan komme med meget drastiske forslag på forsknings- og universitetsområdet, når Globaliseringsrådet afslutter sit arbejde. Men regeringens forslag har allerede mistet meget luft, fordi Videnskabsministeren allerede har markeret, at der ikke kommer en konkret finansieringsplan. Og forslagene kan miste yderligere luft, hvis regeringen ikke har lyttet til argumenter fra Globaliseringsrådets medlemmer, og dermed risikerer at blive mødt med højlydte protester bagefter. Men den største fare er måske, hvis forslagene bliver en fuser:

"Regeringen har det seneste år pareret en masse initiativer og forventninger til efter Globaliseringsrådets arbejde. Man har – parallelt med Velfærdskommissionen – lavet et organ, hvis resultat alle venter på, så hvis udspillene ikke er synlige og udtryk for et mærkbart løft, vil det blive en skuffelse. Og da Statsministeren selv har investeret en

del prestige i dette projekt, så kan der dannes et billede af Statsministeren som handlingslammet. Og det kan blive et problem for ham, for i disse managementtider er handlekraft en dyd", siger **forvaltningsprofessor Tim Knudsen**. "Ikke at jeg tror, at vælgerne vil straffe ham, for forskning og universiteter er ikke interessant for den brede befolkning. Men det kan give dårlig presse, og blandt folk på samfundets 'eliteniveau' risikerer Statsministeren alvorlige skrammer".

Testpanel eller uforpligtende studiekreds?

Regeringens lancering af Globaliseringsrådet har været meget ambitiøs. Regeringen har således udskudt alle beslutninger om fx finanslove eller forskningsinitiativer (jf. Barcelonaaftalen) til efter Globaliseringsrådet har afsluttet sit arbejde. Det betyder, at der er meget store forventninger til resultatet.

Ifølge forvaltningsprofessor Tim Knudsen er hele konstruktionen en slags "testpanel" for regeringens planer. Rådet er en nyskabelse, fordi det er udtryk for en hidtil uset grad af centralisering af politikdannelse, samtidig med, at Folketinget og oppositionen bare sidder i venteposition uden mulighed for at debattere politik.

ACs formand **Sine Sunesen**, der er medlem af rådet, er helt bevidst om, at der er en risiko for at komme til at legitimere nogle konklusioner, som hun ikke er enig i. Hun er spændt på, om hendes medvirken kan spores i regeringens opsummering af Globaliseringsrådets arbejde:

"Jeg er gået ind i arbejdet med en reel forventning om, at jeg kan påvirke resultatet. Om jeg har haft tilpas indflydelse kan først vurderes, når regeringens plan foreligger, dvs. om der er afvigelser eller uddybninger i forhold til de oprindelige udspil. Men hvis der ikke i et vist omfang er taget hensyn til mine bemærkninger, må jeg jo konstatere, at det har været en uforpligtende studiekreds", siger Sunesen. Hun vil "udtrykke forundring", hvis der ikke er lyttet til hendes indspil i rådet og hun er sikker på, at også andre medlemmer af rådet vil gøre det samme.

Strategi: Drastiske udlæg med modererede konklusioner

Tim Knudsen vurderer, at hvis ikke regeringen har lyttet til Globaliseringsrådets medlemmer, men blot kører sin egen politik igennem kan det føre til protester. Medlemmer af rådet kan bagefter sige, at de ikke har fået indflydelse og er blevet holdt for nar, og det kan være farligt for Statsministerens og Regeringens troværdighed.

Et sandsynligt scenario er dog, at med lidt diplomati kan Statsministeren og Regeringen slippe nådigt ud af konstruktionen. Strategien kunne være, at fremlægge meget drasti-

Globaliseringsrådet: Topstyret regeringspolitik ...

Der har i forløbet omkring Globaliseringsrådets arbejde været nogen forvirring om, hvilken status rådet egentlig havde. Rådets medlemmer blev håndplukket af regeringen "i deres personlige egenskaber", men i praksis skete det ved, at væsentlige organisationer (fx arbejdsgivere og fagforeninger) blev repræsenteret – og at disse så blev tilsat (regeringsvenlige) eksperter eller opinionsdannere.

Ved indledningen af arbejdet fremstod det som om rådet havde sit selvstændige sekretariat og selv kunne styre fremgangsmåden. I virkeligheden har sekretariatet været stærkt topstyret. Statsministeren bestemte suverænt dagsordenen, udvalgt af oplæg, baggrundsmateriale, håndplukning af eksperter osv. Og han styrede suverænt konklusionerne, som når han resumerede ved pressemøder efter rådsmøder: "Rådet har haft en god drøftelse og der er bred enighed om ...", hed det som om der var konsensus. Nogle rådsmedlemmer følte sig pludselig som gidsler for en *regeringsstunt*, hvor de risikerede at komme til legitimere regeringens fastlagte dagsorden.

Formen for Globaliseringsrådets arbejdsproces blev herefter lagt om, så der ingen tvivl var om, at indspil og oplæg suverænt var Regeringens. Og på det seneste er det også gjort klart, at Globaliseringsrådet ikke kommer med en selvstændig rapport, hvor de enkelte medlemmer kan afgive mindretalsudtalelser eller kommentarer.

Der kommer kun et papir, fastslår Videnskabsministeren. Og det bliver Regeringens, som offentliggøres d. 28-30. marts.

t risikerer en fuser

konkrete planer med? Eller fordi det bare bliver en
til indsigelser mod regeringens drastiske forslag?

Haarder, Fogh, Bentsen og Sander ved et tidligere pressemøde om Globaliseringsrådet

ske forslag for Globaliseringsrådet, for at moderere disse i Regeringens endelige forslag i slutningen af marts.

”Det er klart, at Regeringen har opnået noget, hvis den bløder op på drastiske forslag, men fortsat fastholder relativt drastiske planer. Så er dagsordenen flyttet og Regeringen kan i

øvrigt henvise til, at man har lyttet til skeptikere i Globaliseringsrådet. Men det helt centrale er fortsat, i hvor høj grad Regeringen lever op til de opbyggede forventninger, dvs. om forslagene fremstår som markante og synlige ...”, slutter forvaltningsprofessoren.

jø

Videnskabsministeren: Ingen finansieringsplan

Der er allerede lukket stor luft ud af regeringens forslag, som skal komme omkring 28-30. marts. Det bliver slet ikke det løft for forskningen, som regeringen har signaleret. Videnskabsminister Helge Sander har nemlig allerede afvist, at der kommer en flerårig finansieringsplan som led i Globaliseringsrådets arbejde. Ministeren valgte at plante denne nyhed i pressen (Børsen d. 6. februar), mens blæsten om Muhammed-tegningerne var på sit højeste.

Meldingen kom bag på forskningsverdenen:

”Hvis der bare kommer en plan og ingen penge, så er det jo ikke tilfredsstillende. Det er løftebrud og slet ikke acceptabelt”, siger **Jens Oddershede**, formand for regeringens eget rådgivningsorgan (Koordinationsudvalget for forskning). Regeringen lovede i valgkampen 10 mia. til sektoren, og da 2006-finansloven var udtryk for stilstand, blev der henvist til, at Globaliseringsrådets arbejde til marts vil resultere i en plan og en udmøntning af de 10 mia. kr. i perioden 2007-10. Men nu trækker Sander i land og det ryster Oddershede:

”Jeg har hidtil sagt, at jeg stolede på Regeringens løfter. Men det er et klart løftebrud, hvis Regeringen ikke kommer med en flerårsplan med finansiering, hvor der allerede fra 2007 kommer et anseeligt ekstrabeløb i milliard-klassen til universiteter og forskning”.

Oppositionen: Hvor er planen og pengene

Den radikale forskningsordfører **Margrethe Vestager** siger:

”Sanders tilbagetog kommer såmænd ikke bag på mig, for Regeringen har problemer med at opfylde alle sine løfter: Regeringen har - med et vist held i offentligheden - genbrugt de 10 mia. flere gange til at holde skeptikere hen, først i valgkampen og senest ved finanslovsdebatten. Nu er Regeringens problem så, at hvis pengene afsættes til forskning (efter Globaliseringsrådet), så afsløres det, at de 10 mia. ikke kan dække alle løfterne: Forskning og uddannelse og innovation og erhvervsstøtte mm. Derfor sættes der ikke adresse på de 10 mia.. Som Regeringen så fortsat kan genbruge ...”

Discount i verdensklasse

Politikerne vil have at danske universiteter skal sammenlignes med den internationale elite - Harvard, MIT og Oxford - men de glemmer at disse universiteter har mange flere penge at uddanne for ...

Regeringen har de store ord fremme om de danske universitetsuddannelser. Regeringens ambitioner er ”uddannelser i verdensklasse”, ifølge regeringsgrundlaget og oplæg til Globaliseringsrådet. Og regeringen vil gerne *benchmarke* - sammenligne - danske universiteter med den internationale superelite: Harvard, MIT og Oxford universiteter. Men tal fra Globaliseringsrådet selv afslører, at de danske uddannelsesstaksametre slet ikke står mål med den udenlandske superelite.

Mens de danske uddannelsesstaksametre ligger på 30.000 - 73.000 kr. pr. studerende pr. år for de almindeligste uddannelser, er niveauet alene målt på brugerbetalingens typiske 200.000 kr. pr. år helt anderledes på eliteuniversiteterne.

Syv gange så mange ressourcer

Mens en dansk **samfundsvidenskabelig** studerende skal uddannes for 30.000 kr. årligt, så er alene deltagerbetalingen (tuition) på Harvard ca. 200.000 kr. En studerende i finansøkonomi på Oxford betaler 212.000 kr.

Mens en dansk **ingeniørstuderende** skal uddannes for 71.000 kr., så er deltagerbetalingen på MIT (Massachusetts Institute of Technology i Californien) 190.000 kr.

Og det skal understreges om de udenlandske tal, at deltagerbetalingen kun er en del af driftsudgifterne på studierne. I udlandet er bevillingerne typisk sammensat af en deltagerbetaling samt en basisbevilling til forskning m.m. fra det offentlige, fra private donorer eller fra milliardfonde, som ligger bag universiteterne. (Og der skal derfor tages forbehold over for en alt for kontant sammenligning af ressourcer, jø).

I Danmark udgør de offentlige bevillinger (bl.a. uddannelsesstaksametrene) hele tilskuddet.

De danske taksametre (incl. bygning og fællesudgifter) er på 30.000 kr. for humaniora og samfundsvidenskab, 50.000-62.000 for naturvidenskabelige uddannelser, 71.000 for farmaci, 60.000 på lægestudiet og 73.000 på ingeniørstudiet, 94.000 kr. på dyrlægestudiet.

20-30 danske studerende pr. lærer mod 8 på Harvard

Oversigterne viser, at eliteuniversiteterne har 2-7 gange flere midler pr. studerende. Pengene bruges bl.a. på en langt bedre student / lærer-ratio. Hvor humaniora herhjemme har en ratio på 20-30 studerende pr. fastlærer, så er den på Harvard 8/1 studerende pr. lærer, på Yale er den 5/1, på MIT er den 7/1.

jø

Dokumentation:

Globaliseringsrådet: *Hvad koster det at læse på udenlandske universiteter?* (Bilag til møde d. 1.-2. dec. 2005)

US News & World Report: *Ranking 2004.*

Kritik af ACs deltagelse i Globaliseringsrådet

AC's formand Sine Sunesen har været medlem af Globaliseringsrådet. Universitetslærere udtrykker at godkende drastiske regeringsforslag, der udhuler den frie forskning. Sunesen vil dog ikke protestere, men vil i stedet bruge kræfter på at problematisere, når rådet har færdiggjort sine

"Globaliseringsrådet kommer med skrækelige forslag, når det for eksempel skal være sådan, at halvdelen af alle forskningsmidler skal ud i konkurrence, hvor det i dag er 35 pct. og hvor der bruges alt for megen tid på søgning. Konsekvensen vil være, at universiteterne ikke får flere basismidler at disponere over. Grundforskning prioriteres ikke, i stedet tales om 'relevans' og 'erhvervs-innovation'. Frihed optræder seks gange i regeringsoplægget og kun som frihed til at skævele løn og tiltrække eliteforskere. Den største bekymring er ikke forskningens frihed, men erhvervslivets".

Lektor Henrik Prebensen er fællestillidsmand på Københavns Universitet og medlem af DMs universitetslærerafdelings bestyrelse. Han er meget foruroliget over de forslag, som Globaliseringsrådet foreløbige arbejdsrapporter har varslet.

Opfordring: AC bør trække sig

Det bekymrer Prebensen, at AC – paraplyorganisationen – er repræsenteret i Globaliseringsrådet gennem AC-formand Sine Sunesen. AC er paraplyorganisation for de akademiske organisationer (DM, DJØF, IDA osv.) og forhandler overenskomster på vegne af 22 organisationer og 250.000 medlemmer. AC repræsenterer således meget forskellige interesser:

"Det er universitetslærernes opfattelse, at det er meget problematisk, hvis AC-formanden kommer til at legitimere den plan, som regeringen har bag Globaliseringsrådet. I almindelige menneskers forståelse vil det fremstå som om Globaliseringsrådet har bakket om det, som i virkeligheden er regeringens drastiske plan. Det vil derfor være godt med en umisforståelig protest, hvis der kommer en drastisk plan. I vores bagland har vi da også talt om, at det ville være en god ide, hvis ACs repræsentant trak sig, så der ikke opstår misforståelser i offentligheden", siger Prebensen.

DMs formand: Utvetydig afstand til drastiske forslag

Også DMs formand udtrykker stor betænkelighed ved konkurrenceudsættelse, større styring og politisering via et udefineret 'relevans-kriterium' osv.

"Konkurrenceudsættelse vil betyde, at basisbevillingerne stagnerer, det vil give langt flere tidsbegrænsede ansættelser og en masse bureaukrati og ansøgningspild. Det forstår jeg ikke, at der ikke er blevet protesteret meget kraftigt imod", siger Ingrid Stage.

Hun fortæller, at det er en generel holdning i nogle uddannelsesorganisationer, herunder DM, at Globaliseringsrådet er en meget udemokratisk opfindelse, som skal legalisere regeringens politik og forhindre en åben debat.

Offentligheden eller oppositionen har ikke en reel mulighed for at forholde sig kritisk til arbejdet i rådet, fordi det foregår i et lukket rum. Regeringen påstår, at da der i rådet er repræsentation af brede interesser, så der er ikke behov for en bredere debat.

"Hvis regeringens plan efter Globaliseringsrådet er meget drastiske, så håber jeg, at AC samlet går klart imod i klare udmeldinger i offentligheden. Det kunne for eksempel ske ved, at ACs formand utvetydigt tog afstand, for eksempel ved at træde ud af arbejdet, hvis det afsluttende dokument kommer med meget drastiske forslag".

ACs formand: Udtræden et tomt slag i luften

ACs formand Sine Sunesen afviser dog at udtræde af rådet:

"Om jeg skal trække mig er op til AC's forretningsudvalg – og det er nyt for mig, at Ingrid Stage, som sidder i forretningsudvalget, ønsker det. Spørgsmålet om ACs deltagelse i Globaliseringsrådet blev diskuteret på et bestyrelsesseminar i januar, hvor der var absolut flertal for, at jeg blev siddende, fordi det er en mulighed for at påvirke Globaliseringsrådets arbejde og regeringens politik. At udtræde på nuværende tidspunkt vil for mig at se være et tomt slag i luften".

Efter hvert møde i Globaliseringsrådet har Statsministeren udtalt på pressemøder, at 'der var bred enighed i rådet om' ....?

"Hertil er jo kun at sige, at det er forkert, hvis han udlægger det som om hele rådet står bag. Der stemmes ikke om de fremlagte forslag! Så jeg kan kun sige, at han taler på regeringens vegne", siger Sunesen, som er bevidst om, at medlemmerne af rådet risikerer at blive brugt til at legitimere regeringens agenda.

"Men det har fra starten af rådets arbejde ligget helt fast, at regeringen ikke kan tage enkeltmedlemmerne som gidsler for, hvad der står i slutrapporten. Den endelige rapport er alene regeringens. Derfor står det også mig og andre rådsmedlemmer frit for at problematisere rapporten. Jeg eller AC er jo på ingen måde pålagt tavshedspligt", siger hun.

Sunesen: Forventer at blive hørt

Sine Sunesen er spændt på, om hendes medvirken kan spores i regeringens opsummering af Globaliseringsrådets arbejde:

"Jeg er gået ind i arbejdet med en reel forventning om, at jeg kan påvirke resultatet. Om jeg har haft tilpas indflydelse kan først vurderes, når regeringens plan foreligger, dvs. om der er afvigelser eller uddybninger i forhold til de oprindelige udspil. Men hvis der ikke i et vist omfang er taget hensyn til mine bemærkninger, må jeg jo konstatere, at det har været en uforpligtende studiekreds. Skulle det vise sig at være tilfældet, vil både jeg og helt sikkert

også andre rådsmedlemmer udtrykke vores forundring herover", forklarer Sunesen.

"Men man skal jo være opmærksom på, at nogle af de forslag, som kan fremstå drastisk i overskriftsform, kan være anderledes afdæmpede og nuancerede i implementeringen. Derfor er det afgørende, at AC også her tages med på råd, hvilket vi da forventer ud fra den gode relation, der er til Videnskabsministeriet og til diverse adhoc-alliancer, til f.eks i CO-Industri og rektorkollegiet"

Sine Sunesen, AC

Sunesen opfatter sig som AC-repræsentant

Medlemmerne i rådet er formelt udpeget i deres "personlige egenskaber", men Sunesen opfatter sig klart som organisationsrepræsentant?

"Jeg optræder naturligvis som organisationsrepræsentant, for jeg er jo udpeget i min egenskab af AC-formand. Derfor er det heller ikke mine private holdninger, jeg lufter i rådet", forklarer hun. "Måske udspringer der en vis forvirring af, at Globaliseringsrådet er jo en særegen konstruktion. Jeg ser det som en moderne form for *trepartssamarbejde* mellem politikere, arbejdsgivere og interesseorganisationer, blot med en udvidet kreds. Rådets arbejde er ikke et traditionelt kommissionsarbejde med store baglande og eksperter m.m. og muligheder for flertals- og mindretals-udtalelser".

Ikke protester, men argumenter

Hvor har Sunesen protesteret over regeringens / Globaliseringsrådets forslag?

"Protesteret lyder så bastant. Så længe man er i en proces, er det som regel klogere at argumentere end at protestere. Jeg har løbende leveret en afdæmpet kritik, hvor jeg har manet til eftertanke, hvor jeg har rost de positive elementer og prøvet at afbøde nogle negative. Der har i AC været enighed om, at vi skal gå efter at få indflydelse på, hvordan systemer indrettes, så det ikke får negative konsekvenser", forklarer Sunesen

"Konkret har jeg eksempelvis brugt nogle kræfter på at problematisere oplæggene om 'kvalitet' og relevans i uddannelse og forskning. Det er jo svært at være uenig i, at både kvalitet og relevans er afgørende vigtigt i

frygt for, at hun medvirker til
ere ved at udtræde af rådet,
t arbejde

fremtidens uddannelsessystem - spørgsmålet er bare hvem der skal vurdere, hvad der er relevant? Jeg har også peget på, at man skal være varsom med at foretage en for ensidige strategiske satsninger på naturvidenskab, teknik og medicin, fordi det kan være skadeligt for velstanden i bred forstand, fordi vidensamfundet kræver brede kompetencer, fordi man risikerer at forsømme andre områder (fx humaniora og samfundsvidenskab) m.m."

Har hun protesteret mod yderligere konkurrenceudsættelse af forskningsmidler?

"Man må jo finde en balance, og man skal ikke overvurdere den positive virkning af konkurrencen. Basismidlerne må ikke stagnere, for det indskrænker handlerummet. Men i stedet for at stirre sig blind på begrebet konkurrenceudsættelse, er det vigtigt at se på de forskellige former for konkurrenceudsættelse. Regeringens udspil om øget konkurrenceudsættelse foreslår jo samtidig, at man får fuld dækning for sine projektkostninger og ikke tvinges til samfinansiering eller til at tære på basisbevillingen. Så der er også et positivt element i det".

Sunesen: Universitetspolitik ikke alene for universitetslærere

Henrik Prebensen frygter, at universitetslærerne kommer i klemme i AC-systemet:

"I en sag som denne, som handler om universiteter og forskning synes jeg egentlig, at det er vigtigt, at ACs universitetslærere får en fremtrædende rolle i formuleringen af ACs politik. Men jeg kunne da godt frygte, at nogle interesser i AC går på tværs af vores - at nogle simpelthen er enige i regeringens drastiske udspil".

Hertil siger Sunesen:

"Det kan da godt være, at nogle enkelte aktører i AC organisationerne er enige i udspillet. AC er jo sammensat af mange forskellige organisationer med forskellige indgangsvinkler til vores fælles politikområder. Og ACs politik fastlægges efter helt almindelige demokratiske metoder i AC's bestyrelse og forretningsudvalg", siger formanden for paraplyorganisationen, der ikke har personmedlemmer, men forhandler på vegne af 22 organisationer og 250.000 medlemmer.

Hvorfor overlades universitets- og forskningspolitik ikke til universitetslærerne?

"Fordi ACs medlemsorganisationer har defineret, at uddannelse, forskning og arbejdsmarked er kernefelter af almen, fælles interesseområder for alle akademiske områders udvikling".

Men hvorfor overlades sundhedspolitik så alene til Lægeforeningen, forvaltning til DJØF, teknik til ingeniørforeningen osv.?

"Fordi der er enighed om, at det ikke er fælles AC-områder af bred interesse...".

Hvad laver en scient.

Voxpop: FORSKERforum har spurgt en tilfældig universitetslærer, hvad han har gang i

Mogens Larsen Andersen er 44 år og lektor på Institut for Fødevarer videnskab på KVL. Uddannet cand.scient. i kemi i 1990, ph.d. fra 1993. Kalder sig selv for "fysisk organisk kemiker". Medlem af Magisterforeningens universitetslærer-afdeling.

FORSKERforum går på gaden med mikrofonen:

Hvad laver du for tiden?

"Jeg er optaget af at planlægge nye kurser indenfor KVL's nye blokstruktur. Før havde vi to semestre på et år, nu har vi fået fire blokke på hver ni uger, og kurserne skal tilpasses til den y struktur. Det drejer sig om fysiske og kemiske ændringer i levnedsmidler - altså de mekanismer der ligger bag fødevarers holdbarhed".

Hvad forsker du i?

"Min forskning er centreret omkring små reaktive molekyler, de uparrede elektroner som nogen kalder 'frie radikaler'. Vi bruger en særlig spektroskopi, ESR - Elektron Spin Resonans - hvor vi kan betragte elektronerne ved at måle på deres spin. For eksempel kan vi måle på, hvad der sker, rent konkret på et molekylært niveau, når vitamin B2 henfalder - altså det man kender når mælk eller øl får såkaldt solsmag - nogen siger det bliver stinkdyrs-agtigt".

Hvor tænker du bedst?

"Når jeg transporterer mig. Jeg cykler en halv time frem og tilbage hver dag - eller i toget".

Hvilken fagbog har betydet meget for dig?

"Det kunne for eksempel være 'Free Radicals in Biology and Medicine' af Barry Halliwell og John Gutteridge. Som titlen antyder, er den rettet mod biologiske systemer, men det er de samme metodikker vi bruger når vi stu-

Mogens Larsen Andersen

derer fødevarer. Mit eksemplar er en tredjeudgave fra 1998".

Hvilke tabuer findes der indenfor dit felt?

"....?? - hmmm - der findes sikkert nogen, men jeg kan altså ikke komme på nogen"

Hvad kræves der for at blive en god på dit felt?

"Gode analytiske evner. Man skal være i stand til at se på datamængder og genkende mønstre for at kunne klarlægge hvilke mekanismer der er på spil. Det er et detektivarbejde. Og så skal man være god til at opstille relevante hypoteser, der kan generere relevante eksperimenter".

Hvis du var videnskabsminister, hvad skulle så være din første handling?

"Skafe flere midler til apparaturfornylelse, og så hurtigt som muligt få afbureaukratiseret bevillingssystemet"

Hvad vil du gerne læse i FORSKERforum?

"Hmm - mere om universiteternes fremtid - aktuelt om de sammenlægningsplaner, der dukker op. Det er utrolig vigtigt for os alle".

DMs universitetslærere

Mogens Larsen Andersen er universitetslærer og tilfældigt udvalgt fra DMs medlemsbase.

Han er medlem af DMs universitetslærerlandsklub, der med 3750 medlemmer den største gruppe abonnenter på FORSKERforum. Medlemmerne fordeler sig på 1447 humanister, 1223 scient'er, 658 ph.d.-stipendiater og 420 med andre uddannelser. 2280 er mænd, mens 1470 er kvinder. Gennemsnitsalderen for kvinderne er 43,6 år, mens den er 48,0 år for mændene...

Universitetslærerlandsklubben (ULA) i Dansk Magisterforening er en landsklub for videnskabelige medarbejdere i forsknings- og undervisningsmæssige stillinger ved universiteter og højere læreanstalter, primært inden for humaniora og naturvidenskab. Medlemmerne kommer fra universiteter, handelshøjskoler, Landbohøjskolen samt uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet. Formand for afdelingen er lektor Leif Søndergaard fra KU's naturvidenskab.

Blokreform – pædagogisk revol

4 G på universitetet. På naturvidenskab ved KU er to semestre blevet skiftet ud med fire blokke. Lægge deres undervisning om. Men ingen ved om den faglige fane holdes lige så

Universiteterne står overfor en vanskelig pædagogisk oprustning, hvis de skal leve op til samfundets og politikernes krav om en mere effektiv studenterproduktion. For det er den, der giver penge i kassen.

Når det gælder uddannelserne, skal der tænkes mere erhvervsrettet – blandt andet skal bachelor-uddannelserne udstyres med veldefinerede kompetencer, så arbejdsmarkedet ved hvad BA'erne rent faktisk kan, lyder kravet.

Og det sidste nye er tanker om, at institutionerne skal belønnes efter, hvor gode deres kandidaterne er til at få job efter endt uddannelse.

Konklusionen lyder, at der er brug for pædagogiske reformer, der giver et bedre indblik i, hvad de studerende egentlig lærer undervejs. Altså det der hedder "læring" – og som ifølge pædagogisk forsknings hænger usædvanligt dårligt sammen med den traditionelle forelæsningsform.

Spørgsmålet er så, hvordan den pædagogiske revolution skal gennemføres.

Om kvalitetsniveauet er faldende i undervisningen? Tidligere bekymrede ingen sig jo om spildprocenten. I dag kan vi ikke tillade os et frafald på 70-80 pct. – det ville koste økonomisk – så hvad skal man måle i forhold til? Skal vi sammenligne gamle dages vinders niveau – uden at tænke på gamle dages tabere?

Kjeld Bagger Laursen

'Meget befordrende for ændringer

Et bud kommer fra det naturvidenskabelige fakultet på Københavns Universitet, der som måske første sted i landet har indført en ny blokstruktur – hvor studieårets to semestre afløses af fire blokke på 7-9 ugers varighed. Hver blok indeholder koncentrerede undervisningsforløb, hvor lærerne på en uge underviser 12 timer – fordelt med otte timer på en dag og fire dage på en anden.

En af pointerne med den ny model er, at den tvinger lærerne til at gentænke og genformulere

både form og indhold af deres undervisning:

"Hvis man skal være kynisk, kan man sige at den nye struktur har været meget befordrende for ændringer," siger lektor i matematik **Kjeld Bagger Laursen**, der også er leder af fakultetets Center for Naturfagenes Didaktik, CND:

"Det er ganske enkelt umuligt at tilpasse 'plejer' til den nye læst. Nogle lærere er fyr og

flamme og synes det er alle tiders. Andre har en mere - hvad skal jeg sige - 'minimalistisk' indstilling. Men at ignorere nyskabelsen og de nye betingelser er ganske enkelt umuligt. Det kan man ikke med de formelle rammer. Hvis vi havde bevaret semestersystemet, ville det have været langt nemmere for lærerne holde en lav profil, hvis de ikke ønskede at ændre deres kurser."

Lærerne tvungne til at ændre undervisningen

Den ny blokstruktur er en del af den mere omfattende studiereform, der går ud på at tilpasse uddannelserne til den såkaldte 3-2-3 model efter antallet af år på studietrinnene bachelor, kandidat, ph.d. Og her drejer det sig ikke mindst om at skabe afrundede bachelor-forløb, og dermed at lave op til de politiske krav om, at bachelor-graden skal kunne bruges til noget – også på arbejdsmarkedet.

I den forbindelse skal de gamle pensum mål afløses af kompetence-beskrivelser. Det skal stå klart hvad den **nyuddannede bachelor** (eller kandidat) rent faktisk "kan", når han står med eksamensbeviset. Det er ikke nok med en gammeldags oplistning af pensum og læste sider.

Og det smitter af på de enkelte kursus, der skal beskrives på en ny måde:

"Vi var vant til en oplistning af de emner, der var gennemgået – nu skal vi i beskrivelsen forklare, hvilke faglige situationer de studerende rent faktisk skal kunne håndtere, når de har gennemført et kursus, hvilke metodikker de behersker, hvilke analyser de kan gennemføre i et laboratorium, hvad de

kan professionelt set," forklarer Kjeld Bagger Laursen.

Endnu er der lang vej til at alle kurser er beskrevet ud fra kompetencer og ikke ud fra pensum. For let er det ikke. Til gengæld har den ny blokstruktur gjort, at lærerne under alle omstændigheder har været tvunget til at ændre undervisningen.

Mere tilstedeværelse for studerende

I blokstrukturen presses de gamle semester-kurser ned på syv eller ni uger, som regel med samme faglige indhold. Undervisningen er mere koncentreret – og med langt flere tilstedeværelses-timer end under det gamle system. At give et kursus betyder i mange tilfælde at man skal være sammen med studenterne otte timer i træk en dag – og fire timer en anden dag.

"Den pædagogiske effekt er endnu uklar – men det står i hvert fald klart, at man ikke kan nøjes med den traditionelle forelæsningsform," siger Kjeld Bagger Laursen – og det er også meningen: "Vi bliver nødt til at interessere os for læring nu – altså hvad de studerende egentlig får ud af undervisningen. I den traditionelle undervisning taler man, og de studerende sidder og tager noter, og så foregår der et eller andet mystisk i hovederne på dem – måske forstår de stoffet, måske ikke – og så går de hjem og studerer – og der ved vi heller ikke hvad der foregår. I den gamle form for undervisning bekymrer man sig ikke om, hvad der foregår i mellemtiden – mellem de to forelæsnings. Men når man har de lange dage er man tvunget til at forholde sig til, hvad de unge egentlig får ud af det."

Uddannelse?

Det tvinger lærerne til at højt ...

"Typisk mødes man med de studerende om morgenen og holder en mindre introduktionsforelæsning. Så går de i gang med at løse opgaver og så mødes man med dem igen ved 13-tiden for at diskutere deres resultater. Det nye system retter sig mod at finde ud af, hvad der sker i de perioder, hvor de studerer. Læreren bliver i højere grader vejleder og konsulent for de studerendes læring," siger Kjeld Bagger Laursen.

Korte forløb øger intensiteten

Ifølge lederen af Center for Naturfagernes Didaktik er der flere undervisningsmæssige fordele ved blokopdelingen. Den korte forløb øger intensiteten. Mens den studerende i et semesterforløb godt kunne droppe en forelæsning eller to – og især kunne vente til anden halvdel af semesteret med for alvor at koncentrere sig, så er der nu fuld skrue på fra første dag:

"Når et kursus kører så kort tid, så er der ikke plads til en glidende start. De studerende skal være på fra dag ét. Hvis et kursus kørte over et helt semester, ville der ikke være den voldsomme interesse i begyndelsen af semesteret. Man søger et system der presser citronen fra første dag. De lærer at bestille noget, og det er et trick i systemændringen, som vi håber vil få flere igennem uddannelsen."

Falder niveauet?

Ifølge Kjeld Bagger Laursen skal reformen ses i forbindelse med det man kunne kalde masseuniversitetet. Flere og flere skal hives igennem højere uddannelse. På samme måde som produktionen af studenter er voldsomt øget. I dag bliver 40 pct. af en årgang studenter. For år tilbage var det ikke engang fem pct. Spørgsmålet er, om al den snak om læring ikke er et udtryk for, at universiteterne har indført 4. G. – hvor de studerende skal nurses igennem. Og spørgsmålet er, om niveauet så falder:

"Jeg synes, det er svært at give et entydigt svar. I gamle dage bekymrede man sig overhovedet ikke om spildprocenten – og i den situation var det ikke svært at holde den faglige fane højt. I dag kan vi ikke tillade os et frafald på 70-80 pct. – det ville koste økonomisk – så hvad skal man måle i forhold til? Skal vi sammenligne gamle dages vindere – uden at tænke på gamle dages tabere?"

Men skulle der så etableres eliteklasser for de bedste hoveder?

"Ja det er da bestemt en overvejelse værd, men først skal man da lige undersøge, hvordan det går med de bedst begavede – om bliver de trukket ned i det nye system."

TKW

Underviser vi os til døde ?

"Underviser vi os selv til døde?" var overskriften på et møde på det Naturvidenskabelige fakultet, hvor resultaterne af blokreformen skulle beskrives og diskuteres. Men efter antallet af fremmødte var det svært at se, at der her er tale om en lille revolution, der har vendt undervisningen på hovedet.

Blandt de fremmødte lærere var der delte meninger, om hvorvidt reformen har virket. En mente det faglige niveau var faldet, en anden at det var sænket. Til gengæld var der enighed om, at reformen har været en stor belastning for lærerne, der har været tvunget til at den nye blokundervisning.

En af pointerne med blokstrukturen er, at der vil gøre det nemmere at skaffe sig tid til forskningen i de blokke, hvor man ikke har undervisning. Hvis man har undervisning i to blokke på et år, kan man i teorien koncentrere sig om forskningen i de to andre blokke. Men den holder bare ikke altid.

Øget belastning af lærerne – og manglende belønning

Før det første er der eksempler på lærere, der har haft undervisning i tre blokke på et år. For det andet er der en tendens til at blok-

kene, kommer til at lappe ind over hinanden: "Når man er færdig med en blok ligger der en evalueringproces, der rækker ind i næste blok, og i den blok er man også nødt til at begynde sin forberedelse til næste blok," lød det fra en.

"Det her er ikke noget vi har ønsket, og det koster mange flere kræfter," sagde en tredje

"Der tales om at blokstrukturen giver flere STÅ-indtægter, men hvor meget det egentlig berører de enkelte lærere, det går man let henover. Den virkelige udfordring består i organisere det her, så belastningen ikke vokser," bemærkede en tredje.

Prodekan Bent Vismann var også med på mødet og kæmpede bravt for at forklare, hvordan reformerne skal ses i et moderne ledelsesmæssigt perspektiv. Blandt andet var han inde på, at der er brug for belønningsmekanismer for at gennemføre denne type ændringer. Men også at det i realiteten har manglet incitamenter:

"Det har været meget mere pisk end gulderod."

TKW

Ny pædagogik er lige så svært som at holde op med at ryge ...

Blokreformen giver meget stor undervisningsbelastning i de uger, hvor det foregår. Til gengæld er der så luft på et senere tidspunkt. Lektor i Universitetspædagogik fra DPU, **Lars Ulriksen** har gennem sin kontakt med "Center for Naturfagernes Didaktik" fulgt blokreformen på KU:

Fordelen ved at organisere undervisning i to store blokke?

"Er at man tvinger lærerne til noget andet end at forelæse. Man lægger op til at arbejde med varierende former hen over en lang dag. Men naturligvis kunne man i princippet gøre det samme i en semesterstruktur.

Nogle mener at de hyppigere eksamener er en fordel, fordi flere studerende består. Men man skal tænke grundigt over, hvordan man tilrettelægger eksamener. For hvis de studerende udelukkende orienterer sig efter eksamen, så glemmer de at lære noget".

Selve blokstrukturen har den ulempe?

"At det gør det vanskeligere at arbejde med læring, som har en tidsrytme, der er længere end ni uger. Man kan løse det ved at lade undervisningslementer følge efter hinanden fra blok til blok. Men hvis man skal tage de pessimistiske briller på, så er der tale om en modulopbygning, der gør det vanskeligere at tænke i progression. Det kræver i al fald, at de studerende vejledes grundigt i, hvad der ligger i forlængelse af hinanden.

Fordelen er, at det skaber bedre sammenhæng i den studerendes dagligdag, fordi der er færre kurser ad gangen og mulighed for at koncentrere sig mere om det enkelte kursus. Hvis det bruges rigtigt, giver det større mu-

lighed for fordybelse.

Fra underviserens synspunkt er der den udfordring?

"At mange skal til at tænke undervisning på en anden måde. De er vant til at tænke forelæsning.

"Jeg er tilknyttet adjunktspædagogikum på KVL, hvor de også har besluttet at gå over til blokmodellen. De er vant til at tænke i forelæsningsenheder på 35 minutter – evt. 2 x 35 minutter. Nu får de nye udfordringer. Der er ingen tvivl om, at det giver en større arbejdsbelastning i de uger, hvor kurset kører, og jeg har hørt adjunkterne sige, at de ikke har tid til noget andet end undervisning i de uger, hvor kurserne kører. Til gengæld kan der så være perioder, hvor de ikke har nogen undervisning".

Kan alle de gamle cirkusheste vænne sig til den nye model?

"Det er svært at sige. Der er stor forskel på, hvordan lærerne har det med at undervise. Nogle tager det som en spændende udfordring, andre spekulerer på om det overhovedet giver nogen mening. Men som Per Fibæk Laursen sagde forleden: At lægge sin undervisning om, det svarer til at lægge sin kost om, eller til at holde op med at ryge. Det kan virke meget uoverskueligt for den enkelte."

Hvordan vurderer du blokmodellen?

"Lad mig sige det på følgende måde: der er grund til at foretage ændringer, men jeg ved ikke om jeg ville have valgt blokmodellen, fordi jeg er usikker på, hvad der sker med tidsrytmen. Jeg har ikke fundet ud af, om det er en god idé..."

INTERVIEW: Poul Holm er ny rektor på RUC. Han lover, at den forskningsmæssige fane bliver holdt højt. Og så lover han ellers forandringer, for en ny leder kommer med friske øjne og kan for

"Om RUCs ry som 'venstreorienteret'? Det er da helt sikkert en del af image't, som folk forbinder med noget, der er kritisk over for det bestående. Men det er jo meningen med et universitet! Hvis et universitet er kendt som en ukritisk 'samfundsstøtte', så ville det jo være gået i stå og uden evne til at forny sig og omverdenen. Men RUCs særlige ry hænger jo nok sammen med, at det opstod i sammenhængen med studenteroprøret. Og hvis jeg skal sige noget om den tid, så blev RUC nødt til at gøre kritikken konkret gennem studenterne og projektarbejdet, mens kapitallogikken kunne gemme sig i ly af stive fagdiscipliner på andre universiteter ..."

Poul Holm

Historieprofessor **Poul Holm** tiltræder som RUCs nye rektor d. 1. marts. Han er ikke et produkt af RUC, men udtrykker stor respekt for universitetets særtræk. Han kender kun RUC fra sin tid som censor og i tværfagligt samarbejde om teknologihistorie – "og det var bestemt et godt indtryk, jeg fik" – så han blev nødt til at gøre sig klart, hvad RUC egentlig var, da han søgte rektorstillingen. Af opslaget fremgik nemlig klart, at man søgte en person, som var villig til at videreføre "ånden".

Tværvidenskab

"Bestyrelsen ønskede at få en person, der var internationalt anerkendt forsker og som kan forfølge en dagsorden. RUC skal have en målbar og synlig placering blandt de europæiske universiteter; som et lille, men væsentligt element med særkender, som skal udvikles: Tværvidenskab, problemorientering, forpligtetheden til at arbejde i teamwork", svarer Holm. "Men jeg har også gjort bestyrelsen klart, at de får en fagperson, samtidig med en rektor".

Historikeren arbejder for tiden (på et Churchill Collegestipendium fra Carlsbergfondet) på en bog om havenes miljøhistorie. Sammen med sine medforfattere søger han at slå bro over kløften mellem naturvidenskab og humaniora, biologer og historikere. Projektet skal studere effekten af menneskelig påvirkning af havene ved at koble biologers nutidsfakta med gamle logbøgers beskrivelse af havenes tilstand og dyreliv i 1700-tallet og fangstbøger fra 1800-tallet i Nordsøen.

"Derved får man en baselinie for miljøforandringer, som er længerevarende og mere dybtgående end de biologiske iagttagelser i dag. Det er en type tværvidenskab, som jeg altid har arbejdet med og som jeg tror meget på. Den kan konkret fortælle noget om biodiversitet, om nedbrydning af miljøet og som gør udviklingen meget konkret, for hvad angår diversiteten er det jo svært at forholde sig til, om der er en art eller en edderkop mere eller mindre. Her kan vores studie give mere perspektiv", siger han, der har en fortid som formand for det humanistiske forskningsråd .....

Nytte og relevans

Nutidens forskningspolitik handler om "relevans" og "nytte" og "samfinansiering". Men skal videnskabens grundforskning og frie temavalg legitimere sig?

"Grundforskning er jo noget i sig selv, men den skal tage udgangspunkt i, at der er noget, vi ikke forstår og som er afgørende for, at vi kan komme videre. Men det betyder ikke, at der ikke skal prioriteres. Forsker-samfundet må jo tænke på, at vi er sat her på samfundets betingelser. Vi forskere må også forstå, at der måske er ting, som er for små og som vi ikke behøver at vide! Udfordringen for forskersamfundet er at tænke på, om noget er videnskabsinterne problemstillinger, der udvikler grundlæggende forståelse eller om arbejdet er samfundsmæssigt begrundet. Begge begrundelser er i spil – og i højtudviklede samfund er der plads til begge dele, med gensidig befrugtning", siger han og tilføjer:

"I praksis betyder det, at vi skal forfølge de to opgaver – det videnskabsinterne og det samfundsbegrundede. Det betyder at der skal være en balance, og at der skal arbejdes aktivt på at værne mulighederne for den søgen, som er begrundet i videnskabelig nysgerrighed".

Er det en garanti for de ansatte på RUC?

"Jeg kan ikke opstille garantier. Universitetet er til for at lave forskning, uddannelse og vidensoverførsel af højeste kvalitet. Og det betyder, at der absolut skal være plads til fri forskning og grundforskning. Hvis det ikke er der, så er det ikke et universitet ..."

Underfinansiering

RUC er født i en forpligtethed på tværvidenskab og på problemorientering snarere end faglige traditioner, som kan være en spændetrøje, forklarer han:

"Traditionelle fagvidenskaber – som mit eget fag, historie – har en 'kanon' af problemstillinger, som man normalt beskæftiger sig med, mens en lang række problemstillinger ikke bliver rejst. Der kan være en systematisk blindhed, som RUC har været meget bedre til at undgå via projektarbejdet og de studerendes pres for at beskæftige sig med noget konkret. Det er en fantastisk styrke,

som RUC gerne skal blive endnu bedre til at udnytte. Det gør at institutionen bevarer en evne til at forny sig".

Han har ikke på forhånd øje på noget, som især skal reformeres:

"Men ledelsen af RUC må holde øje med, at korallen (*i RUCs logo, red.*) ikke forkalker, at der ikke er dele af institutionen, som er for selvtilfreds er stagnerende. Jeg vil presse på for, at ledelsen og hver enkelt forsker spørger: Hvorfor gør vi det her, og skal vi måske gøre noget andet?"

RUCs og Aalborgs arbejdsform – projektarbejdet – er kendt som særligt arbejdstidskrævende, fordi der er mere konfrontationsundervisning og vejledning end på de andre universiteter. Men paradoksalt nok har netop disse to universiteter altid haft mindre basisbevillinger til forskning end de andre universiteterne. *Alt andet lige betyder det at undervisningen spiser af forskningen – fx en mindre forskningskvote indenfor arbejdstiden?*

"Jeg er meget opmærksom på, at der er underfinansiering af forskningen på RUC. Vi kan jo ikke levere mere ned vi får penge til. Som leder må jeg fokusere på, hvor vi kan økonomisere med kræfterne, fx sådan at forskningen får større støtte fra administrationen. En mulighed kunne være en centralisering af forskningsadministrationen, hvor det er vigtigt at der er støttefunktioner til forskerne og at forskerne har reel sikkerhed for, at der er en struktur", siger han.

Projektarbejdets belastninger

Nogle siger også, at RUCs projekt-arbejdsformer er særligt belastende for lærerne, og at følgen er tidlig nedslidning?

"Det ved jeg ikke noget om. Men det er klart, at projektarbejdet positivt kan føre til stor produktivitet fordi det er så konkret. Og at det negativt kan blive store personlige belastninger for lærerne, hvis det fortsætter gennem længere tid".

Universitetet er til for at lave forskning, uddannelse og vidensoverførsel af højeste kvalitet. Og det betyder, at der absolut skal være plads til fri forskning og grundforskning. Hvis det ikke er der, så er det ikke et universitet ...

Poul Holm

Der er diskrepans mellem politikernes ambitioner og de midler, som universiteterne får, mener han. Taksametrene på ca. 25.000 kr. pr. studerende til humaniora og samfundsvidenskab er helt utilstrækkelige:

"Alt andet lige er det altså et faktum, at man ikke kan lave 'uddannelser i verdensklasse', når man ikke får bevillinger som til-

t højt og at RUC ikke deltager i fusioner for størrelsens skyld.
foreslå ting, som man hidtil er vejet tilbage for

nærmelsesvis er i nærheden af de eliteuniversiteter, som politikerne gerne vil sammenligne os med. Der må altså komme flere penge, hvis man vil opruste. Men samtidig må vi så også være bevidste om, at det ikke kun er et spørgsmål om penge, men også om at nye penge faktisk bruges til fornyelse og forbedring af arbejdet”.

RUC og fusioner

Politikere siger, at Danmark er for lille et land til 12 universiteter. RISØ foreslog fusioner mellem universiteter og sektorforskning, hvor RUC dog ikke var blandt parterne. Og nu har Videnskabsministeren udsendt en høring om, hvordan de samme universiteter skal foreslå, hvordan de ser sig selv i en sådan fusionsbølge.

”RUC skal gøre sig klart, hvad der er RUCs styrker, og dernæst overveje, hvem man kan være gode sammen med. Universiteter skal ikke bare blive større for størrelsens skyld. Der er ingen, som siger, at vi bliver bedre af at få flere afdelinger. Det gælder om at styrke sig i toppen, ikke i bredden. Og RUC er såmænd et pænt mellemstort universitet, som dog godt kunne tåle at få lidt flere lærere i forhold til de studerende...”

Nogle kunne få den ide, at RUCs naturvidenskab skulle styrkes ved at fusionere ind under KU?

”Den naturvidenskabelige forskning på RUC er stærk. Der er for eksempel et grundforskningscenter. Og så ligger der en enorm styrke i en række felter som matematik-didaktik og miljø m.m. Og disse temaer spiller sammen med de hovedområder på centret, så det ville være ødelæggende for RUCs tværvidevidenskab, hvis man skiller naturviden-

skaben ud. Og så vil jeg sige, at uden hele viften af samfundsvidenskab, humaniora og naturvidenskab, så vil det ikke være et ’rigtigt universitet’...”

Klynk

Statsministeren og Videnskabsministeren har talt om ’klynk’, når universiteterne kritiserede nedskæringer. Og nogle politikere omtaler sektoren som om ny ledelse og management fortsat kan strammes meget op i sektoren. Hvor meget kan der strammes op?

”Der er strammet enormt meget op det seneste tiår. Men det vil være uærligt at sige, at der ikke fortsat er luft i systemet, maskineri der kan smøres eller få skiftet nogle hjul, så der er færre transmissionsproblemer. Det ligger jo grundlæggende i organisationer og i menneskets natur, at vi bliver blinde overfor de muligheder, der ligger. Det er elementer, som kan forbedres, man som leder har en chance for at gøre noget ved. Og måske især jeg som ny leder, der kan komme med friske øjne og foreslå ting, som man hidtil er vejet tilbage for. Enhver historiker og organisationsanalytiker har veldokumenteret erfaring for, at forandring for forandringens skyld giver andre muligheder”.

Det lyder som en trussel?

”Ha. Det er det bestemt ikke, fra min side. Men selvfølgelig skal der forandringer til, og de forandringer skal ske i et samspil på institutionen, gennem feed-back. Jeg kan jo ikke flytte noget uden at have medarbejderne og studenterne med mig, og jeg vil derfor lægge op til en diskussion om RUCs styrker og udfordringer straks efter min tiltræden”.

jø

Sander: Universitetsbestyrelser ikke skævt sammensat

Flertallet af de 69 medlemmer af universiteternes bestyrelser kommer fra den private sektor. Og kredsen er domineret af arbejdsgivere og ledere, mens der er store dele af det danske samfund – forbrugere, miljøorganisationer o.lign. – der ikke er repræsenteret. Det viste en oversigt i FORSKERforum 191.

Men videnskabsministeren benægter, at universiteternes bestyrelser skulle være ’politiserede’, domineret af bestemte kompetencer, interesser og erfaringer. Ministeren siger, at der ikke er tale om, at de eksterne medlemmer af bestyrelserne ”udelukkende består af en bestemt gruppe med samme baggrund”. Det kan ”af opgørelsen ikke umiddelbart udledes, at bestyrelserne som helhed er domineret af erhvervslivets repræsentanter / arbejdsgivernes interesseorganisationer”.

Han henviser – i svar til Morten Homann (SF) og Per Clausen (Enhedslisten) – i øvrigt til, at det er universiteterne selv, som sammensatte den første bestyrelse – som han derefter godkendte sammensætningen af.

Ministeren har heller ingen betænkeligheder ved, at politikere som Anne E. Jensen (V) og Frank Jensen bliver medlemmer af bestyrelserne. Hans svar er helt formelt og forholder sig ikke til spørgsmålet om, at politikeres deltagelse kunne give en uheldig signalværdi: ”Universitetsloven indeholder ingen begrænsninger i den henseende”.

Ministeren undlader også endelig at tage stilling til om sammensætningen af bestyrelserne som helhed har en sådan bredde, at der ikke er ensidig repræsentation af bestemte kompetencer, interesser og erfaringer. Også her svares der formelt: Universitetsloven fastslår, at medlemmerne er udpeget i deres personlige egenskaber og at de ”tilsammen” skal have erfaring med ledelse, organisation og økonomi. (Svar 2390, 2403-2406).

Fiflede Sander med båndudskrift?

Tvisten er ikke landet, om Videnskabsministeren eller Videnskabsministeriet fiflede, da en sætning (”og det havde sikkert været bedre”) fra en folketingsdebat pludselig forsvandt i ministeriets båndudskrift. I et samråd i Videnskabsudvalget blev ministeren krydsforhørt om forløbet, hvor han bedyrede sin uskyld:

»Jeg kan garantere, at jeg hverken direkte eller indirekte har givet instruks til nogen som helst om at fjerne den omtalte sætning«, sagde Sander, som bagatelliserede: Det var ”en aflytningsfejl”, som var opstået i forbindelse med ”grammatiske og sproglige korrektioner”.

Men oppositionen undrer sig fortsat, for det fremgik indirekte af samrådet, at den pågældende medarbejder faktisk var blevet bedt om at gennemgå båndudskriften for at finde ud af, om netop sætningen (”og det havde sikkert været bedre”) var blevet sagt af ministeren. Og var det tilfældet, så kan der kun være tale om bevidst manipulation, mener Morten Homann (SF), som har bedt ministeren om uddybende forklaringer.

Videnskabsministeren har allerede fået en næse af Folketingets præsidium for den fejlagtige båndudskrift. I regeringspartierne er der dog fuld opbakning bag Videnskabsministerens forklaringer. Og Britta Schall Holberg (V), den konservative ordfører samt Jesper Langballe (DF) gav udtryk for, at oppositionens tidsrøvende forfølgelse af denne sag ”er forstyrrende for Folketingets arbejde”. Homann har bedt videnskabsministeren, om skriftligt at besvare, om han er enig heri.

jø

Stress blandt universitetsansatte kan skyldes manglende ko
komplekse kollegiale relationer, mener stress-konsulent, der a

LÆSERBREV

RISØ: Fusions- forslaget var vores alene

Artiklen "Superuniversitet" indeholder en spekulativ påstand om, at "store dele af et centralt bilag i fusions-overvejelserne sandsynligvis (var) produceret af Videnskabsministeriet selv. Notatet "En dansk MIT-lignende eliteinstitution for teknologisk forskning, uddannelse og formidling" indeholder data og statistikker, som Risø ikke selv har kunnet finde frem."

Det aktuelle forslag om en MIT-lignende eliteinstitution udspringer alene fra Risø, og notatet er helt og aldeles produceret af Risø. De data, der indgår i notatet, er alle offentligt tilgængelige, og de er hentet på relevante hjemmesider på Internettet.

I artiklen står der endvidere: "Risø-bestyrelsen skriver i sin anbefaling af modellen - baseret på uformelle sonderinger" - at en bred kreds af eksterne interessenter og medarbejdere bakker op om projektet"

Dette er ikke et korrekt citat fra bestyrelsens brev til Helge Sander. I bestyrelsens brev står derimod: "Det er bestyrelsens vurdering - baseret på uformelle sonderinger - at det vil være muligt at få opbakning til et sådant skridt fra en bred kreds af både eksterne interessenter og medarbejderne, forudsat at det sker i en proces, der giver mulighed for både debat og medejerskab."

Og det er noget ganske andet.

Lisbeth Grønberg,
fg. vicedirektør, sekretær for Risø bestyrelse

Stress blandt forskere og universitetslærere er ofte betinget af tre faktorer, som er karakteristiske for universitetet som virksomhed og arbejdsplads:

1) Mangel på klare værdier i institutionen og fra ledelsen og dermed manglende fælles adfærdskoder blandt de ansatte.

2) Usikkerhed om fremtiden, ikke mindst i forbindelse med ansøgninger om forskningsbevillinger.

3) Komplekse kollegiale relationer, hvor det meget begrænsede antal stillinger gør alle til mulige konkurrenter.

Diagnosen kommer fra **Jef Martinussen** - uddannet civilingeniør, men i dag psykoterapeut og stresskonsulent i "Humanitas - Center for Stressintervention" - som han har været med til at grundlægge.

Ikke bare et individuelt problem

Stress betragtes, beskrives og behandles oftest ud fra et individuelt perspektiv: En medarbejder bryder sammen eller er tæt på det. Symptomer beskrives og de arbejdsmæssige eller private årsager klarlægges.

Ligeledes de mange stress-tests eller stressbarometre, som man finder både i fagblade og dameblade: *Er du stresset? Pas på du ikke bliver det!*

Men i dag er man i stigende grad begyndt at betragte og måle de organisatoriske stressfaktorer og deres omkostninger. Både de menneskelige og de økonomiske. Virksomhedsledelser er ved at få øje på sidstnævnte. For stress koster penge - i sygefravær og dårlige arbejdsresultater. Dermed bliver stressundersøgelser et vigtigt instrument også i toppen af en organisation. Der bliver behov for at lokalisere og diagnosticere de stressfremkaldende faktorer på flere niveauer end blot det individuelle.

Stress-profilen

Det er baggrunden for udviklingen af organisatoriske stressværktøjer, hvoraf det svenske "StressProfilen", ifølge Jef Martinussen, er det mest veldokumenterede.

Udviklingen af det begyndte for ca. 20 år siden, da Karolinska Institutet i Stockholm begyndte at undersøge sammenhængen mellem stress og især hjerte-kar sygdomme - og siden er der gennemført stress-målinger (med spørgeskemaer) på over 80.000 mennesker. Dels af enkeltindivider, dels af arbejdspladser.

Flagrende værdier giver stress

StressProfilen som værktøj er aldrig blevet brugt på en hel universitets-arbejdsplads, kun på enkelte forskere og universitetslærere, understreger Jef Martinussen. Men på baggrund af de organisatoriske stressmodeller, som værktøjet benytter sig af, og på baggrund af en række universitetslærer/forskerinterviews - der primært stammer fra Sve-

rige - tør han godt give et bud på universiteternes grundlæggende stressfaktorer:

"En hyppig stress-faktor i mange virksomheder er, at eventuelt vedtagne værdier ikke er oversat til en fælles, accepteret og efterlevet kode for passende adfærd. Man finder eksemplerne i det private erhvervsliv, hvor for eksempel Nykredit har defineret sin tre værdier som "Indsigt, Indlevelse og Indsats". Smukt, men hvordan omsættes det i adfærd og handling i de enkelte afdelinger og filialer", spørger stress-konsulenten.

Ofte beskrives værdier på den måde - med tre P'er eller syv V'er. Det er ikke det afgørende. Det afgørende er at værdierne operationaliseres. De er et perspektivisk nulpunkt, et pejlemærke der kun bliver operationelt, hvis det omsættes i adfærd. Det kræver, at ledelsen har skabt en fælles forståelse for værdierne og at medarbejderne accepterer dem som nøgleværdier, siger han: "Problemet med mange offentlige virksomheder og i særlig grad universiteterne er, at værdierne flagrer. Man oplever meget sjældent, at en dansk forskningsinstitution etablerer nogle faste værdier og endnu sjældnere at de udmøntes i en fælles adfærdskode. Muligvis er nordjyderne på AUC kommet længst i denne retning, fordi de har haft en større fælles udfordring end andre universiteter".

Værdier skal omsættes til adfærd

"Man kunne lege med et eksempel" fortsætter Jef Martinussen, der godt er klar over, at denne tankegang ligger milevidt fra den gængse blandt universitetslærere, der dybest set føler sig autonome og selvtilrettelæggende:

"Lad os forestille os Handelshøjskolen, der jo i forvejen er business-orienteret. De vil sikkert også vælge noget chikt med tre bogstaver - måske "Viden, Vækst og Volumen" - men det har kun værdi, hvis det omsættes til adfærd. Det kræver at man sætter sig med repræsentanter for alle medarbejdergrupper for at gennemgå begreberne", siger han. "Viden for eksempel. Hvad betyder det? Betyder det at vi skal maksimere vores viden ved at dele den med så mange så muligt. Men det kan jo virke mod den enkelte forsker, der måske i perioder gerne vil holde på sin viden. Og hvad betyder vækst, betyder det flere publicerede artikler, betyder det flere studerende, betyder det større indtægter - det er ikke nok at have et cool slogan. Man skal vide, hvad det betyder for kravene til adfærd i dagligdagen, altså - for hvordan man håndterer enhver situation, stor som lille."

Universitetets ledelsesmæssige vakuum - en belastning for nogle

"Alle medarbejdere involveres i disse værdier - og så skal ledelsen stå som rollemødder, der i en eller anden forstand viser vejen. Men sådan er det jo ikke med ledelsen på univer-

de universitet

ler for god adfærd, svag ledelse, usikkerhed om fremtiden og
dvarer mod at overvurdere individualisering af stress-faktorer

sitetet. Universitetsledelsen er ikke *værdibæ-
rere*. De er administrativt ansatte, admini-
stratorer, som ikke gør ikke meget andet end
at forvalte. Omvendt er det en kendt sag, at
der nede i organisationen på universiteterne
er en ekstrem frihed til at gøre og mene,
hvad man finder for godt. Det findes hor-
ribelt mange historier på, at ledelser blan-
der sig udenom, og hvis den blander sig, bli-
ver der et ramaskrig. Sådan er universitetet.
Det er en del af selvforståelsen, og for mange
er det fedt, at det er sådan. For de selvstæn-
dige og stærke, der trives godt i et ledelses-
mæssigt vakuum, og som ikke har behov for
at være en del af noget, er det godt. Men for
andre bliver det en usikkerhedsfaktor, som
kan virke meget belastende og meget stres-
sende.", lyder hans diagnose og han har en
kur:

"Måske er udfordringen på universitetet
at få lagt nogle værdier ind, som alle kan til-
slutte sig, men som bevarer de store udføl-
delsesmuligheder. Altså at formalisere frihe-
den på en måde der både sikrer værdierne og
den frie udfoldelse."

Usikkerhed som stressfaktor

Stressfaktor nummer to kan ifølge stresskon-
sulenten beskrives meget kortere. Den hand-
ler om usikkerhed, først og fremmest om-
kring bevillinger:

"Utroligt mange forskere er hele tiden på
jagt efter den næste bevilling fra forsknings-
rådene, noget der trækker enormt mange
ressourcer og energi fra det som man egent-
lig gerne vil. Det er jo meget få forskere, som
er gået ind i denne her verden, fordi de synes
det er fest at udfylde skemaer og ansøgnin-
ger. Det er usikkerheden om dagen i mor-
gen. Især for de løstansatte, tidsbegræn-
set ansatte, projektansatte – adjunkter og
ph.d.'er."

Kollegial konkurrence som stress-faktor

Stressfaktor tre er det særlige forhold der
hersker mellem kollegerne på et universitet
– sammenlignet med næsten alle andre ar-
bejdspladser.

"Blandt mange forskere er det sådan, at
man holder kortene forholdsvis tæt på krop-
pen. Man deler ikke alt, og det man deler,
det deler man med nogle og ikke med andre.
For på den ene side er man kolleger, men
man er også konkurrenter. I det private er-
hvervsliv er det generelt nemmere. Der er
mange flere muligheder for forfremmelse,
mange flere mellemliderstillinger og mange
flere arbejdspladser man kan søge. Alle vil
jo gerne op ad stigen. På universiteterne er
der to slags forfremmelse. Der er faglige for-
fremmelser og administrative forfremmel-
ser. Og især de første er der hård kamp om.
Når man skal køre sig i stilling til et lektorat
eller et professorat, tvinges man til at have
et strategisk forhold til sine kolleger. Skal
jeg involvere ham i min næste publikation,
så han måske får sit navn på? Det vil måske
give ham en reference eller to mere til næste
år, hvor der kommer en stilling, som jeg ved
at vi begge kan søge", siger konsulenten, der
konkluderer:

"Der er relativ høj chance for ensomhed
og isolation som universitetsansat, hvilket
forøger stress-risikoen. Både fordi ledelsen
er en baggrundsfaktor. Der er ingen der blan-
der sig, hvilket både kan være en velsignelse
og en forbandelse – og fordi institutmiljøet
præges af en udtalt konkurrence-situation
i et miljø med meget få stillinger. Det sidste
her er noget som svenskerne især peger på.
Altså det med at universitetet og forsknings-
institutionerne er lukkede verdener med
meget få jobs, meget få valgmuligheder."

TKW

Professor- protest mod DPU

Der er stærke politiske og ministerielle kræf-
ter, som vil indføre "evidens-forskning" - *hvad
kan det bruges til* - på universiteterne. Det kan
bombe uddannelsesforskningen mange år til-
bage, skriver fire markante uddannelsesforskere
i FORSKERforums essay (se næste side).

Professorerne beskylder DPUs ledelse for
uden videre at føje sig for undervisningsmini-
ster Haarders og universitetsminister Sanders
pres på den frie forskning. Og DPU kapitulerer,
fordi det vil bringe "opmærksomhed, penge og
stillinger til institutionen".

Konflikten er fremprovokeret af, at DPU solo
har påtaget sig oprettelsen af en dansk Clear-
ing-house – *database* – og af, at DPU og mi-
nisterierne i fællesskab arrangerede en national
konference om "evidensbasering" i uddannel-
sesforskningen d. 1. marts.

Konferencen skulle angiveligt være start-
skuddet til et mere systematisk arbejde med evi-
densbaseret videndannelse, vidensspredning og
videnudnyttelse inden for uddannelsesforsk-
ning.

Lars Henrik Schmidt: DPU naturligt centrum

Men professorerne kalder den simple OECD-
evidenstilgang i forlængelse af PISA-undersø-
gelsen for "perspektivløst og fordømmende". Og
DPUs ledelse angribes for at se stort på det fag-
lige aspekt.

DPUs rektor Lars Henrik Schmidt medgi-
ver, at der er et element af rivalisering: "Profes-
sorerne er knotte over, at 'clearing-house' bliver
en fysisk enhed ved DPU, i stedet for en institu-
tion uden mure, hvor alle er lige deltagere", siger
han. "DPU har ikke prøvet at monopolisere for-
løbet. Men forudsætningen for oprettelsen af
et 'Clearinghouse' var, at der var fodslag herom
mellem de to ministerier. Og så var det natur-
ligt at placere det på DPU, som alt andet lige er
centrum for dansk uddannelsesforskning".

Til påstanden om, at DPU har kapituleret
over for simple evidenskrav, siger rektoren:

"Vi må affinde os med, at et mere empi-
risk vidensideal har vundet frem. Men der er
stor uenighed om, hvad evidens er. Der findes
en amerikansk og en europæisk udgave. Og de
danske evidens-definitioner er ikke fastlagte på
forhånd, men er til åben diskussion. Det danske
Clearinghouse skal tilpasse evidens-begrebet til
danske forhold".

DPU bliver en slags storebror, men rektor
lægger op til forsonlighed:

"Men selve evidensbegrebet er til åben drøf-
telse. Og selv om Clearinghouse placeres på
DPU vil der fortsat være plads til, at de andre
universiteters uddannelsesforskere kan med-
virke og få opgaver herfra".

jø

Se ESSAY på næste side

Evidens – hvad ka

Der er stærke interesser i at forsimpler forskning til "evidensbasering" - for at myndigheder

Af professorerne
Karen Borgnakke, KU
Finn Hauberg Mortensen, SDU
Palle Rasmussen, AaU
Henning Salling Olesen, RUC

FORSKERforum har berettet om Undervisningsministerens meget aktive deltagelse i arbejdet med en resultatkontrakt for Danmarks Pædagogiske Universitet. Det er en vigtig diskussion for alle universiteter og alle fagområder. Vi skal alle sammen finde gode måder at vekselvirke med interessenter og brugere af vores forskning, og med samfundet i bredere forstand.

Ministerens deltagelse i udformningen af resultatkontrakten har i sig selv tydeligt vist at DPU har en særlig sårbar status i forhold til den dominerende aftager - og antagelig dermed også som *prøveklud* for, hvordan den ny universitetslov kan bruges som styringsredskab for eksterne interessenter i de enkelte universiteter. Andre arbejdsmarkedsnære områder kan blive bundet op på samme mekanik: Landbrugsinteresser kan kræve evidensbaseret dyreforskning på KVL, sundhedssektoren kan bede om evidensbaseret medicinalforskning på sundhedsfakulteter eller på Farmaceut-universitetet osv.

Vi sidder omvendt som forskere på feltet og ærgrer os over at denne form for vekselvirkning med omverden skal overskygge (og blive finansieret frem for) en uddannelsesforskning der på en lang række andre måder vekselvirker med feltet, uden at sætte sin uafhængighed over styr. Derfor handler ikke kun om Bertel Haarders skolepolitiske, men om en ny form for forskningsstyring. Evidensbegrebets bliver ny-lanceret som videnskabeliggjort styring inden for en række videns- og praksisfelter, hvor forholdet mellem videnskab og praksis er ganske komplekst. Uddannelsesforskningen kan tjene som eksempel på at det vil ændre indholdet på en forfladigende måde.

Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU) annoncerer i samarbejde med – og stærkt tilskyndet af? - Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet en "national" konference d. 1. marts om "evidensbaseret uddannelsesforskning" under overskriften "**En åbenlys fordel**". Men er det nu så åbenlyst alt sammen? Vi – som repræsenterer forskningsmiljøer indenfor pædagogik, uddannelsesforskning og læring ved alle danske universiteter bortset fra DPU – mener det er langt mere problematisk. Vi vil for det første gerne oplyse lidt mere om baggrunden for dette initiativ, som vi har fulgt så godt som det er blevet os beskåret. For det andet vil vi gerne sætte spotlight på det "evidensbegreb" som er kronjuvelen i projektet. Vi håber det samtidig kan være et bidrag til en bredere

diskussion om videns-anvendelse og styring.

Starten på historien var at Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet hos OECD bestilte en evaluering af danske uddannelsesforskning af den slags som OECD udfører på samleband i forskellige lande - uddannelse og forskning er blevet et økonomisk interessant politikområde. Evalueringen blev gennemført af et panel med tre internationale eksperter. Som grundlag for evalueringen lod Videnskabsministeriet fremstille en baggrundsrapport. med hjælp fra to professorer, en pædagogik-professor fra DPU og en læseforsker fra Københavns Universitet. Ministeriet foretog selv en dataindsamling, og den var så tilfældig og mangelfuld, at undersøgelsen må vurderes som upålidelig. Derudover rummede baggrundsrapporten især en beskrivelse af ministeriernes egne initiativer - i første række etableringen af DPU og Learning Lab Denmark.

Vi vil uden videre kalde OECD-rapporten om dansk uddannelsesforskning sjuksket og præfabrikeret

På de øvrige universiteter var vi ærligt talt lidt i tvivl om meningen: Handlede det kun om evalueringer af disse særlige politiske initiativer, eller om hele den brede sektor af pædagogisk forskning, uddannelsesforskning og læringsforskning. Vi valgte pligtskyldigst at bidrage til evalueringen, og fremsendte supplerende materiale der kunne reparere på den mangelfulde beskrivelse. Det satte sig ikke nævneværdige spor i OECD-panelets rapport (maj 2004). Vi vil uden videre kalde rapporten sjuksket og præfabrikeret. Den anbefalede at man skulle styrke samspillet mellem forskning og praktisk vidensanvendelse og foreslog en række fremgangsmåder, hvoraf i hvert fald en del allerede eksisterede i praksis i Danmark.

Ikke overraskende følger ministerierne anbefalingerne. Man importerer alle de smarte ord - "evidensbaseret uddannelsesforskning"; et "**clearinghouse**", som skal filtrere og sammenfatte forskningsresultaterne indenfor vigtige områder; det skal placeres - på DPU. Der skal opbygges et helt formidlingssystem med udgangspunkt i dette clearinghouse og centrene for videregående uddannelse.

Jokeren er evidensbegrebet. Det har indtil videre især været brugt i sundhedssektoren (evidensbaseret medicin) og er begyndt at dukke op i socialektoren. Og nu skal det altså ind i pædagogik og uddannelse. Det er lidt ulogisk at tale om "evidensbaseret ud-

dannelsesforskning". De senere års diskussion om evidens både i Storbritannien og i USA handler om evidens-baseret **praksis**; f.eks. klinisk praksis inden for sundhedsområdet. Den type viden, som "evidensbevægelsen" (repræsenteret f.eks. af de såkaldte Campbell-institutter) bygger på, er viden bekræftet via eksperimentelle undersøgelser.

Modellen er især hentet fra undersøgelser af lægemidler og kliniske procedurer. Det handler altså om at forskningen skal levere facts, praktikerne skal handle på grundlag af dem, og forskningen skal måle resultaternes effektivitet. Denne model for videnskabeligt baseret praksis kan man også kalde *social teknologi*.

Hvis der er nogenlunde enighed om hvad der er gyldig viden, hvad den praktiske opgave er (at kurere sygdommen) og om kriterierne for effektivitet, så er der jo ingen der kan være uenig om at handle på basis af denne evidens. Ingen bestrider at man skal bruge det bedst mulige vidensgrundlag for kliniske beslutninger.

Men det bedst mulige vidensgrundlag består af meget andet end resultater fra eksperimentelle undersøgelser. Det er i virkeligheden en meget *gammeldags opfattelse* af videnskabelig viden og dens forhold til praksis. Selv i sundhedssektoren, hvor forskningen er veludviklet og for en stor del drejer sig om naturmæssige processer, er der særdeles delte meninger om evidens. Det påpeges her at evidensbegrebet primært er et top-down styringsredskab. "**Evidens**" simplificeres til den viden der kan kvantificeres og måles, og vigtige praktiske indsigter bliver tilside-sat eller nedprioriteret. Men det giver simple redskaber for en styring og økonomisering. Det er tankevækkende at man ikke nævner *validitet* med eet ord - altså det, at forskningen skal give et retvisende billede af sin genstand og være gyldig i forhold til det man vil bruge den til. Og dialogen med praktiserende fagfolk er fraværende.

I forhold til uddannelse og pædagogisk praksis rejser dette flere spørgsmål, bl.a. (1) i hvor høj grad er denne type tænkning egnet til at tilvejebringe relevant, interventionsorienteret viden for beslutninger inden for uddannelsesområdet, og (2) hvordan kan en sådan viden formidles til og indgå i den pædagogiske praksis.

Anvendelsen af "evidens" indenfor uddannelsesområdet er langt fra ukontroversielt i evidens-bevægelsens hjemland, Storbritannien. David Hargreaves, som var formand for OECD-panelet, har været en ledende aktør i udvikling af engelsk uddannelsesforskning med sigte på at levere viden til evidensbaseret praksis i skolen. Men hans synspunkter har været udsat for stærk kritik, og han har måttet nuancere dem. Bl.a. har han peget

an det bruges til?

kan få simple redskaber til styring og økonomisering, siger fire professorer i denne protest

på, at i stedet for "evidence based" er det nok mere rigtigt at tale om "evidence informed" uddannelsesmæssig praksis. Hermed markeres det, at evidens i form af systematisk, generel viden er ikke den eneste kilde til formningen af uddannelsesmæssige praksisser.

Martin Hammersley, ledende skoleantropolog, har peget på, at man godt kan mene, at evidens i form af forskningsresultater har værdi for praksis, uden at man accepterer meget af det, som kolporteres under overskriften evidensbaseret eller evidensunderstøttet praksis. Han mener, at der i "evidensbevægelsen" er en overvurdering af kvantitativ forsknings mulighed for at måle effektiviteten af forskellige typer policy eller praksis.

Michael Eraut, som har forsket i professionel viden og professionel praksis, især inden for medicin og undervisning, peger på, at vidensgrundlaget for professionel praksis oftest retfærdiggøres med henvisning til tre typer kilder: (1) forskningsbaseret viden (publiceret forskning); (2) anden type videnskabelig evidens (opnået gennem anvendelse af videnskabelige procedurer) og (3) praksisbaseret evidens (praksisser, som følger velanskrevne procedurer og eksempler inden for professionen). Praksis' formes i samspillet mellem de tre typer viden, og forståelse af dette samspil er en væsentlig forudsætning for, at forskningen kan levere relevant viden til praksis.

Diskussionen skal ses på baggrund af at England vitterlig har et dårligere offentligt skolevæsen, med dårligere uddannede lærere og mindre selvstændigt initiativ end vi kender til. I Danmark har professionerne - med langt større held end i England - været drivende kræfter i udviklingen af og kvalitets sikringen af skolesystemet. Inden for hele skole- og uddannelsessystemet er der professioner, som både har påtaget sig at udvikle kvaliteten af deres undervisning og at forholde sig til nye samfundsmæssige krav. Det gælder endog også de meget nye sektorer indenfor erhvervs- og voksenuddannelsen.

Denne professionelle kvalitet og viden kan og bør naturligvis kvalificeres og udfordres af en kritisk uddannelsesforskning, som er metodisk og teoretisk kvalificeret. Det ser de næsten alle uddannelsesforskere som perspektiv for deres arbejde. Der er i Danmark faktisk en ganske differentieret og praksisnær pædagogik- og uddannelsesforskning - vores egne universitets-forskningsmiljøer er involveret i forskellige skoleområder og professioner, såvel som læring i arbejdslivet indenfor en lang række erhvervsområder. Forskere indgår med vores forskellige kompetencer og ekspertiser i et samarbejde, som både kvalificerer forskningen og den pædagogiske praksis, men sjældent har karakter af at levere standardløsninger.

Evidens-tænkningen vil højst sandsynlig føre til at vi får en øget vægt på "evident viden", kvantificerbare målinger og tekniske anvisninger til lærere og pædagoger. Man kan da bestemt på nogle områder finde en sådan viden som kan forbedre og revidere praksis; men på mange felter kan det ikke lade sig gøre, og jo tættere man kommer på den pædagogiske praksis, desto mindre kan det lade sig gøre. Der er en risiko for, at en sådan viden (hvis evidens de færreste lærere, forældre, uddannelsessøgende m.v. vil have mulighed for at kontrollere) vil blive formidlet i form af autoriserede metoder, som ikke tager tilstrækkelig højde for de mange forskellige kontekster i uddannelserne. Sådanne autoriserede metoder er de næppe af det gode, uanset hvor meget eller lidt praktikerne faktisk bruger dem.

Risikoen for gold informationsophobning er ganske betydelig, men det er i virkeligheden det mindste problem. Det virkelige problem er nedbrydning af eksisterende kompetencer og udgrænsning af andre typer af viden.

Der er en risiko for, at "Evident viden", kvantificerbare målinger og tekniske anvisninger vil blive autoriserede metoder, som ikke tager tilstrækkelig højde for de mange forskellige kontekster. Risikoen for gold informationsophobning er ganske betydelig, men det virkelige problem er nedbrydning af eksisterende kompetencer og udgrænsning af andre typer af viden

I første omgang vil det undergrave den dyrebare erfaring som findes opsamlet i professionsgrupper og institutioner. Vist skal videnssamfundet forny sig, og uddannelsesinstitutionerne skal op i et helt andet gear. Men en **topstyret forskning og et standardiseret uddannelsessystem** kan slet ikke løse denne opgave. Det erkender de fleste.

Vi har i Danmark faktisk bedre ressourcer end de fleste andre højtudviklede og rige lande til at håndtere den postindustrielle omstillingsproces. De foreslåede initiativer vil udhule disse ressourcer. Diskussionen af PISA-målingerne og indførelsen af nationale tests giver en forsmag på anvendelsen af standardiserede målinger og styring af skolehverdagen. Det er perspektivløst og fordummende at måle den danske skoles standard i forhold til den finske og alle mulige andre på en så simpel målepind, og starte en endimensionel konkurrencemåling i skolerne.

Uddannelsesforskningen risikerer at blive sat tilbage til 1960'erne, hvor man første gang

- i en moderniserings-optimistisk rus - gik i gang med at videnskabeliggøre pædagogikken. Pionerer fra dengang har siden sadlet om. En betragtelig del af DPUs nuværende videnskabelige personale deler kritikken af evidens-bejstringen - nogle offentligt, andre i uformelle diskussioner. I almindelighed er der et bredt og mangesidet fagligt samarbejde mellem forskere på DPU og andre institutioner.

Men DPUs ledelse stiller sig tilsyneladende beredvilligt til rådighed for centraladministrationen, og det bringer jo også opmærksomhed, penge og stillinger til institutionen. Efter vores mening går det både ud over uddannelsesforskningens faglige lødighed og dens uafhængighed - og dermed DPUs muligheder for at realisere sin tilsigtede universitetskvalitet. Vi synes de mange seriøse og ambitiøse medarbejdere på DPU burde sige fra.

Man kan spørge hvorfor vi ikke fremfører en så heftig kritik i faglige fora og overfor ministerierne selv? Svaret er at det gør vi og det har vi gjort med stor energi. Vi har afleveret supplerende skriftlige materialer til OECD-panelet fra de andre forskningsmiljøer - det blev stort set ikke anvendt. Rektorerne på Ålborg, Syddansk og Roskilde Universiteter protesterede mod proceduren og grundlaget for OECD-evalueringen, uden nævneværdig virkning. Vi har derefter deltaget i en lille arbejdsgruppe med særdeles fremstående repræsentanter for DPUs ledelse for i fællesskab at etablere en forskningsmæssigt ansvarlig håndtering af evidens-tænkningen og det i sig selv respektable ønske om en bedre formidling af forskningsresultater. Trods langvarige og ret konstruktive drøftelser må vi konstatere at DPU alligevel retter helt ind efter ministeriernes ønsker. Og ministerierne har meget klart vist at de ikke ønsker at høre om anden forskning end den de selv har bestilt eller kan bestille.

Vi mener at vi står ved en meget alvorlig skillevej: *Skal offentlige institutioner topstyres på grundlag af "evident viden"? Skal centraladministrationen og regeringen bestille den forskning man gerne vil have?*

DPU siger ja: "...en åbenlys fordel". Vi tror det ville være langt bedre at udvikle de mange direkte kontaktflader mellem forskningen og de professionelle aktører i skoler m.v. Tilsammen repræsenterer vores forskningsmiljøer en megen bred vifte af kompetencer og kontaktflader inden for praksisfeltet. Vi må på de øvrige universiteter koncentrere os om at fastholde kvalitet og uafhængighed, og at udvikle de former for samspil med praksisfelterne som vi finder mest produktive. Men vi mener at problemstillingen om "den åbenlyse fordel" fortjener en bredere offentlig bevågenhed.

Politiseret historie

Historiens dom: Et nyt koldkrigscenter på Forsvarsakademiet skal tage tråden op fra tidligere historieforskning

(Foto: DPA, PolFoto)

Berlinmuren 1962: Læg mærke til at den ene soldat overvåger den anden ....

Den nære Danmarkshistorie er et følsomt område, politisk og menneskeligt, ikke mindst når aktørerne stadig er i live.

Hvem gjorde hvad, og gjorde de det rigtige?

Ved at bruge historien til sine egne formål, kan man have held til at fælde historiens dom over sine politiske modstandere. Og hvis man kan få en faghistoriker til at skrive under på domsafsigelsen, ja så bliver dommen svær at appellere.

Det synes at være tankegangen bag den ideologiske kamp om historieskrivningen, der udspiller sig i disse år. Som regel med historikerne som ufrivillige gidsler.

Utilfredshed med tidligere rapport

Sidst dukkede de ideologiske motiver op i forbindelse med finansloven, hvor der afsættes 10 millioner kroner til et nyt center for koldkrigsforskning, der skal placeres på Forsvarsakademiet – selv om forskningen primært skal dreje sig om interne danske forhold, som jo ikke har meget med militære trusler at gøre.

Inden placeringen blev besluttet havde en bred kreds af seniorforskere fra samtlige universiteter – herunder CBS og DPU - tilbudt at oprette et center til løsning af samme opgave – for at skabe størst mulig kvalitet og størst mulig uafhængighed. De fik end ikke svar på deres forespørgsel.

Det nye center oprettes efter bl.a. regeringens og Dansk Folkepartis utilfredshed med den såkaldte DIIS-rapport om den kolde krig. En rapport fra DIIS (Institut for Internationale Studier med fhv. udenrigsminister Uffe Ellemann som formand) afslørede ikke landsskadelige virksomhed fra venstrefløjens side og leverede dermed ikke det resultat, som regeringen og især Dansk Folkeparti havde håbet på.

Bestilt historie: PET-kommission og kold krig

Den politisk bestilte historieskrivning tog for alvor sin begyndelse under Nyrupregeringen i

1998 med den såkaldte PET-kommission, der blev sat til at undersøge, Politiets Efterretningstjeneste virksomhed i årene 1945-89 – blandt andet i forhold til politiske partier og bevægelser. Den borgerlige opposition kaldte det for "venstrefløjens undersøgelse." Den kommission arbejder stadig.

I år 2000 bestilte Nyrup-regeringen en rapport om Danmarks sikkerhedspolitiske situation under den kolde krig hos DUPI. I 2002 – under Fogh Rasmussens blev kommissoriet for denne undersøgelse udvidet, så den også skulle dreje sig om den *danske debat* om sikkerhedspolitik – altså fodnotepolitikken – og om hvordan østlandene søgte at øve indflydelse på denne politik.

I 2004 kom så endnu en politisk bevilling på fire millioner kroner til koldkrigsforskning, hvor af en væsentlig del – efter en del forviklinger – gik til professor Bent Jensen, Syddansk Universitet og professor David Gress, Aarhus Universitet til et projekt om "indre danske konflikter under den kolde krig".

Bevillingen havde, som den aktuelle, også Jesper Langballe fra Dansk Folkeparti, som bagmand.

Professor: Politisering af forskningen

I Weekendavisen gennemgår Nikolaj Petersen eksemplerne på den politisk styrede historieskrivning og slutter således:

"Forsøgene på at spænde forskningen for et bestemt politisk program repræsenterer en farlig udvikling, men er som vist drevet frem af stærke kræfter, der næppe helmer før historien er "sat på plads". De forskere, der springer med på vognen, må vide, hvad de gør. Men først og fremmest må de være samvittighedsfulde og ihærdige sporhunde, der ikke lader nogen sten være uendt i jagten på et videnskabeligt fundet svar på, hvem der – om nogen – gik Sovjetunionens ærinde under den kolde krig. Før det sker, bliver dansk koldkrigsforskning næppe normal igen"

TKW

Langballes hje

- men krit

En god og velskrevet bog, om de indre konflikter i Danmark under den kolde krig. Det er, hvad Dansk Folkepartis **Jesper Langballe** forventer skal blive resultatet af den bevilling til koldkrigsforskningen, som han har presset igennem på dette års finanslovs.

Ikke kedelige forsker-artikler, ikke en "møgkedelig bog, som den seneste DIIS-rapport", men "en bog med perspektiv, rigtig spændende læsning med højeste videnskabelige standard – det er ønskedrømmen af det, vi har sat i gang," siger DF's forskningspolitiske ordfører.

Langballe: Hvad var det for en kulturkamp dengang?

Imens må faghistorikerne måbende konstatere, at en enkelt, eller måske nogle få politikere på ny har været i stand til at desavouere den frie forskning og dens bevillingsinstitutioner og har presset deres vilje igennem på trods og på tværs af den faglige ekspertise.

"Det her er noget, jeg har kæmpet for, lige siden jeg kom i Folketinget. Det har virkelig været en hjertesag for mig, og endelig er det blevet til noget," siger Jesper Langballe og fortsætter:

"At vi får forsket i den kolde krig er fantastisk vigtigt – først og fremmest i det, der foregik her i Danmark. Der er et oplagt behov for det, fordi der var en periode, der skabte den ideologiske begrebsdannelse, som stadig er en del af den politiske luft vi indånder. Vi skal have klarlagt, hvad det var for en kulturkamp i bredeste forstand, der fandt sted. Hvad det var for nogle inspirationer, der betingede meningsdannelsen - blandt andet fra det store udland."

Langballe: Betaling for støtte til regeringen

Alene med sin interesse har han dog ikke været, pointerer han. Allerede for fem år siden redigerede oppositionspolitikeren Bertel Haarder en bog "Hvem holdt de med", med indledning skrevet af oppositionslederen Anders Fogh Rasmussen.

Og billigt er det ikke. Tidligere var der en bevilling på 4 mio. kr. Prisen for nye bog bliver 10 millioner kroner. Set som bevilling til et enkelt projekt indenfor humanistisk forskning er det et anseeligt beløb.

Men det var Jesper Langballe, der med opbakning fra sit parti, krævede den ny bevilling:

"Det er kommet fra os, det er os, der har fået det igennem. Sådan er spillet jo. Vi skal redde finansloven igennem for regeringen, og det koster – og prisen i denne omgang var blandt andet dette center," siger Jesper Langballe.

Professor: Historikere som gidsler

Men prisen er også at Dansk Koldkrigsforskning endnu engang bliver taget som politisk gidsel i et ideologisk opgør - eller kultur-

ertesag: Afsløring af de indre konflikter

ikkerne siger, at den frie forskning suspenderes atter i den politiske sags tjeneste.

Unge forskere vil blive sat under pres, og kvaliteten svækkes

kamp, som det hedder på nudansk.

"Det er tydeligt i det kommissorium, man har lavet, at nogen vil have en bestemt afgørelse på fortidens politiske konflikter, og at hensigten er at kunne få befæstet sin egen opfattelse," siger **Nikolaj Petersen**, forhenværende professor i International Politik på Aarhus Universitet, der af flere kolleger betegnes som 'nestor' i dansk koldkrigsforskning:

"Risikoen er selvfølgelig den, at forskningen styres af udefrakommende prioriteter, som ikke stammer fra den forskningsmæssige debat, men fra forskellige politiske konflikter."

“

Det er en ganske bestemt politisk fløj, der har hadetanker om sådan koldkrigsforskning – og der er indflydelsesrige kræfter i det her land, der ønsker, at sådan et værk ikke skal udkomme. Det er klart, at de indre konflikter ikke er venstrefløjens og den socialdemokratiske venstrefløjs livret.

Jesper Langballe

Den ny koldkrigsbevilling har også fået **Selskabet for Samtidshistorisk Forskning** til at protestere:

"[Det er] den foreløbige kulmination på en uheldig udvikling, der startede under den forrige regering. Siden da er ganske betydelige midler bevilget til undersøgelser af Grønlands stilling under den kolde krig, Politiets Efterretningstjeneste, truslerne mod Danmark samt bl.a. indre danske konflikter under den kolde krig. I flere tilfælde synes politisk uenighed om kommissorier og emneafgrænsning at have været mere styrende end forskningsmæssigt relevans."

Brigadegeneral: Jagt på de røde lejesvende

Pensioneret brigadegeneral og koldkrigs-historiker **Michael Clemmesen** udtrykker mere direkte kritik af politiseringen. Han udtrykker forbavselse over, at netop Forsvarsakademiet – som han er tilknyttet – skal styre bevillingen, og han fralægger sig medskyld heri.

"Men Jesper Langballe vil have jagten på de røde lejesvende – og da DIIS-rapporten om den kolde krig ikke leverede dem, så vil han have en ny forskning. Men emnet er ufrugtbart forskningsmæssigt set. Det gælder også fodnotepolitikken, som måske nok optog mange dengang, men som ikke har haft nogen som helst længere rækkende konsekvenser. Og det er som de glemmer, at demokratiet betyder, at man kan have varierende opfattelser også på det udenrigspolitiske område. Jeg vil i øvrigt anfægte, at der

overhovedet var tale om en værdikamp. Det var en personkamp, hvor Lasse Budtz var hadefigur på højrefløjen og Uffe Ellemann var hadefigur på venstrefløjen. Det prægede de politiske ungdomsbewægelser, og det er deres medlemmer, der nu er vokset op, og som nu sidder som politiske nøglefigurer," siger Michael Clemmesen og tilføjer:

"I øvrigt er det godt åndsvagt at man giver penge til en ny undersøgelse af den indre trussel, før man ved, hvad resultatet bliver af [professor ved SDU] Bent Jensens arbejde. Som jeg forstår hans undersøgelse, har den netop dette fokus."

Fra et forskningsfagligt synspunkt, er der en række problemer ved, at politikerne går ind og detailstyrer for eksempel koldkrigsforskningen, og ved at de hiver den ud af det almindelige bevillingssystem.

Marionet-historie

I stedet for "armslængde-princippet" får man det, som Nikolaj Petersen betegner som "håndholderprincippet" eller "marionetfører-princippet":

"I det meget eksplicitte og detaljerede kommissorium ligger der udtalte forventninger til arbejdet. Forskeren ved, at visse resultater vil være mere ønskede end andre. Man ved, at ens resultater kan få betydning både for en selv og for den institution, man arbejder for, når der skal gives nye bevillinger. - Man ser det med DIIS som leverede en utilfredsstillende rapport, og nu vælger regeringen så at lægge den ny undersøgelse et nyt sted."

"Jeg har aldrig selv været udsat for den slags pres, men jeg kan godt forestille mig, hvordan det må være for en ung forsker - selv om der vel stadig er det kollegiale samfund, forskerkollektivet, der vejer tungest. Hvis man skejer ud, går det ud over ens reputation," siger Nikolaj Petersen, der ligesom de fleste andre, ville have foretrukket, at pengene var blevet uddelt gennem de frie forskningsråd i form af en øremærket bevilling til koldkrigsforskning.

Historikere: Politikere mangler forudsætninger

På det forsknings-tekniske plan er der andre problemer, når politikerne går ind og detailstyrer forskningen, siger professor Poul Villaume, Københavns Universitet, som i december var medinitiativtager til en henvendelse fra seniorforskere på landets universiteter til videnskabsministeren om at placere et koldkrigscenter i universitetsregi:

"Politikerne har ikke forudsætningerne for at afgrænse emnerne. Det er forskerne, som har fingeren på pulsen, som ved hvilke emner, der trænger til at blive belyst, og som kender de hvide pletter."

"De lukkede kommissionsmiljøer har en anden svaghed, nemlig at kildematerialet holdes tæt til kroppen og at man ikke kan

se, hvem, der har ansvaret for hvad. Dermed går man glip af pluraliteten og mangfoldigheden. Mens kommissionen arbejdede, skrev jeg selv på bind 5 af Dansk Udenrigspolitik Historie – og selv om jeg sendte mit manus til DIIS-teamet, kunne jeg ikke få noget den anden vej. Det ligger i den lukkede kommissionskultur. De har ikke kunnet drøfte eller fremlægge delresultater for det videnskabelige miljø i Danmark, som man ellers ville gøre. Det er ikke en kritik af DIIS-forskerne, men af politikerne, som har ønsket denne arbejdsform."

"Rapportens form er et andet problem. Den ville have stået stærkere, hvis man havde ladet nogle enkelte forskere byde ind på emnerne og ladet dem publicere i deres eget navn. I dag er det et team der har sammenskrevet den enorme rapport, med de harmoniseringer, det nødvendigvis medfører," siger Poul Villaume.

“

Jesper Langballe vil have jagten på de røde lejesvende – og da DIIS-rapporten om den kolde krig ikke leverede dokumentationen, så vil han have en ny forskning. Men emnet er ufrugtbart forskningsmæssigt set.

Brigadegeneral Michael Clemmesen

Langballe: Forskningsfriheden ikke truet ...

Indvendingerne anfægter dog ikke Dansk Folkepartis forskningspolitiske ordforer:

"Den med de enkelte forskere, der skal stå til ansvar for deres del – det vil jeg ikke forholde mig til. Det jeg ønsker er en kvalitetsbog, der er til at læse. Nogen mener, at det er et angreb på forskningsfriheden, at det ikke går gennem forskningsrådene. Men nej nej, forskningsfriheden kan vel ikke været truet af, at der kommer en enkelt bog for meget," siger Jesper Langballe:

"Tag nu Svend Auken – det er karakteristisk, at det er en ganske bestemt politisk fløj, der har hadetanker om det her center – og der er indflydelsesrige kræfter i det her land, der ønsker, at sådan et værk ikke skal udkomme. Det er klart, at de indre konflikter ikke er venstrefløjens og den socialdemokratiske venstrefløjs livret. De bryder sig ikke om at blive mindet om deres mere eller mindre halvhjertede støtte til et regime, som alle i dag er enige om var et barbarisk bøddelregime."

Jesper Langballe garanterer i øvrigt at samtlige fem medlemmer af det nye centers bestyrelse skal være faghistorikere. Tre udpeges af Videnskabsministeriet, to af forskningsrådene.

TKW

Unge: Giv os 'slack' og spille

Unge akademikere er måske ikke så udfarende, men tag ikke fejl, for de er 'selvmotiverede'. Og så
– herunder chefer, som ikke styrer og kontrollerer, lyder yngre forskers råd til ledere

Ældre forskere taler om det: At de yngre er anderledes, når de

- affinder sig med tidsbegrænsede ansættelser og hævder, at de ikke går så meget op i fastansættelser - før deres lektoransættelse faktisk rammes af stillingsstop, når de bliver 42,

- er mere afslappet overfor strategisk styring og dynamisk management-ledelse, fordi de ikke er i tvivl om, at de nok skal begå sig i de nye systemer,

- ikke tager det så nøje med begyndelseslønnen - fordi de regner med hurtigt advancement,

- er mere ligeglade med fagforeningens solidaritet og sikkerhed - fordi de regner med at håndtere sager individuelt osv.

31-årige **Kristine Munkgård Pedersen** hører selv til yngre-generationen og kender godt anderledesheden. Hun medgiver, at der er visse *mentalitetmæssige generationsforskelle*:

"Selvfølgelig er der forskellige oplevelser hos de ældre og os. Dels har vi haft andre opvækstvilkår end de ældre forskere. Og dels lever vi under myten om, at arbejdsmarkedet står åbent for os. De to elementer gør, at vi ser lidt anderledes på vores job og karriere".

Identitetmæssigt spil at være ung akademiker

Munkgård har særligt kendskab til sin egen generations tankegang via sit medforfatter-skab på projektet: **"Begejstring & distance – om unge vidensarbejderes motivation"**. Med udgangspunkt i forskellige motivationsteorier og personinterviews med yngre storby-akademikere undersøges, hvad der er de yngres motivation og hvordan ledelsen bedst motiverer dem.

"Det er et intrikat identitetmæssigt spil at være ung akademiker på arbejdsmarkedet. Der er samfundsskabte og individuelt valgt høje ambitioner om, hvad en 'rigtig' og 'moderne' akademiker laver, tænker og ønsker sig – og ikke mindst hvad han eller hun ikke kan lide, ikke bør associeres med og ikke kan være ansat i", hedder det i bogen.

Selvengageret – med distance

I den offentlige diskussion tales der i denne tid om 'den kreative klasse' – de yngre akademisk uddannede fra bykulturen, der producerer service og vidensintensive ydelser i løse og personlighedskrævende netværk.

Munkgård siger, at den udvalgte interviewgruppe især er kendetegnet ved at være 'selvengageret'. Men selv de medarbejdere som mest identificerer sig med deres firma, har en vis mental distance til arbejdspladens officielle tilbud, og de har delvis deres egne dagsordener:

De selvengagerede er både frie og fangne. Mennesket er både frisat og fanget.

De yngre arbejder ofte i grupper og har ikke brug for 'bad-cop'-ledelse ...

Dobbeltheden er tydelig når de unge akademikere reflekterer over job og arbejde, forklarer Munkgård:

"Altså, på den ene side udtrykker nogle akademikere i min generation begejstring for de sociale aspekter ved vores arbejde og glæde ved at bruge vores faglige kompetence. På den anden side føler en del også, at de må gå på kompromis med idealer, etik eller faglighed og så kommer distancen – ofte udtrykt gennem ironi. Det er et af de mest gennemgående træk ved vores interviews. Selvfølgelig af vores informanter, der er allermest tilfredse, markerer distance til virksomheden og til deres arbejde".

De selvengagerede har behov for fri gråzone

Hvis mødet mellem arbejdspladsen og individet skal være succesfyldt, så er der behov for en gråzone mellem individ og organisation, hvor tingene har flydende karakter, kan omtolkes eller være fleksible, så både individets og organisationens mission kan fremstå som opfyldt. Det er hverken nyttigt for virksomheden eller for medarbejderen, hvis denne gråzone fjernes, f.eks. ved for entydig definition af jobbene.

"Men gråzonen er truet både af de klassiske organisationsformer, der sætter medarbejderen i en veldefineret underordnet rolle, som intet voksent menneske kan finde sig i og af 'moderne' organisationsformer, der vil lave familie og fællesskab ud af virksomheden – og som vil belægge hele samspillet mellem virksomhed og medarbejdere med virksomhedens 'værdier', 'kultur' og 'ideologi'...", forklarer Munkgård. "I organisationsproget taler man om 'slack': De ressourcer og muligheder, som ledelsen ikke har fået

øjeblikke på og som ikke inddrages i de formelle ledelsessystemer. Den 'slack' skal fortsat være der, fordi udviklingsmuligheden skal være åbent for de selvengagerede".

Og der er i stigende grad brug for denne selvstændighed og selvmotivation i et netværksamfund og i løst koblede organisationer, hvor der ikke altid kan være en leder ved medarbejderens side til at motivere:

"Arbejdsgiverne har ikke brug for hjernevaskbart stemmekvæg, men for selvstændige, kritiske, indremotiverede medarbejdere med gang i noget, der vælger at samarbejde med virksomheden. Det bør være den nye sociale kontrakt", konstaterer bogen. "Motivationsteorien er død. Længe leve selvmotivationsteorien".

Idealtypen leder med omnipotens?

For FORSKERforums udsendte ser Munkgård m.fl.s krav til ledelsesformer overfor de yngre forskere ud til at være modsætningsfyldte. Og kun omnipotente ledere vil være i stand til at opfylde kravene: De yngre arbejder ofte i grupper og er selvmotiverede, og her er der ikke brug for bad-cop-ledelse. Ledelse skal altså udøves med blød hånd: *Vær ikke autoritet, for det efterspørges.*

Lederen skal være kammerat-leder: Sød sjov og hensynsfuld. Og så skal han eller hun være til rådighed nær sagt døgnet rundt som faglig sparringspartner – ikke som chef eller ekspert, der siger, hvordan tingene skal være.

Bogen fremstiller selv idealkravene som en karikatur; som en drikkevandsautomat, der leverer varen, når medarbejderen selv ønsker det! Chefen skal være den, som ikke går amok i mental oprydning eller styring, så der fortsat er en frizone for de selvmotiverede.

an nogle kræver en frizone
e og kolleger

Bogens interviews afslører diverse krav fra de yngre og det sætter lederen i en vanskelig **balanceakt**, hvis han skal drikke fyraftensøl, levere sparring og træde i karakter på samme tid. Men oveni alle 'bløde-æg'-forventningerne, så skal lederen altså også spille bad-cop –roller ved fyringer, økonomiske problemer, fordeling af arbejdsopgaver: "Her må kammeraten blive hjemme, og dommeren og arbejdsgiveren træde til. Disse bad cop –roller er ikke overgået til kollektivet", lyder den distancerede bemærkning i bogen.

"Joe, det er nok korrekt, at idealtypelæderen måske er en umulighed, fordi der stilles så mange krav til den samme person. Vi har ikke forholdt os til, hvordan lederen opfylder disse krav i praksis, men beskrevet under hvilke situationer folk *performer* bedst", forklarer Munkgård.

Frirum med voksende forskningsstyring?

Kristine Munkgård skal netop til at formalisere sin forskerkarriere. Hun begynder som ph.d.-stipendiat ved CBS, Institut for Interkulturel Kommunikation og Ledelse på et projekt om arkitektur og oplevelsesøkonomi.

Men for mange forskere, som har oplevet voksende styring af forskningsbevillinger og strukturændringer i de senere år, forekommer forskningens frirum at blive indskrænket i stedet for det modsatte?

"Det er kendetegnende for dem, som vi har interviewet, at de lever under frie rammer som konsulenter, projektledere osv., og at de primært får den behandling, de forventer af ledelsen. De har bl.a. et ret ligeværdigt forhold til lederen. Nogle synes måske, at de yngre er meget lidt robuste og lette at støde på manchetterne, men min generation er vokset op med flade hierarkier, og fraværende autoriteter, så en styrende leder kan let opfattes som en provokation. Kontrasten mellem nyere, stram ledelsesstil og "sarte", antiautoritære medarbejdere er dog ikke noget, vi er gået nærmere ind på i bogen."

Men hvordan ville hun selv reagere som forskningsansat, hvis ledelsen dikterer, hvilket forskningsfelt hun skal beskæftige sig med, hvis hun engang skulle blive fastansat forsker?

"Jeg ville først se på, om området havde min interesse. Hvis ikke, så ville jeg nok gøre som de fleste: Se tiden an eller finde mig et andet arbejde, for hvis friheden er lille og lønnen samtidig lav, så ryger motivationen ...."

j

Boje Larsen, Kristine Munkgård Pedersen & Peter Aagaard: *Begejstring & distance. Unge vidensarbejderes motivation og ledelse* (DJØFs Forlag, dec. 2005).

Lønnen ligegyldig – og dog

"Lønnen spiller selvfølgelig en rolle for alle mennesker – også for nyuddannede – men den kommer efter den faglige og personlige udvikling", udtaler en 24-årig cand.merc'er til **interview-undersøgelsen af unge vidensarbejderes motivation**.

Det generelle indtryk af interviews'ene er, at de yngre udtaler, at lønnen ikke siger dem så meget. Det gør i stedet mulighed for selvudvikling og selvudvikling. Det er langt vigtigere for de yngre vidensarbejdere, at de arbejder med noget, de kan være bekendt, og at arbejdsforholdene er rimelige og frie. De yngre vil have fordelingsmæssig retfærdighed, dvs. en rimelig løn i forhold til sine kolleger.

Interviews'ene sår faktisk tvivl om præstationsløn:

"Skabes der en præstationsløns-orienteret kultur, så bliver han sur, hvis han ikke belønnes. Den balancegang kan vi ikke løse ved andet end at lade være med at opdrage organisationen til, at små forskelle skal belønnes. For når løndifferentiering er indført, så kan den svært puttes i en kassen igen. I store træk skal man derfor være glad, hvis man er leder på et område, hvor lønforskelle ikke er til stede, fx pga. en fælles overenskomst", konstaterer undersøgelsen.

Boligboblen har måske ændret holdninger

Men lønnen i den offentlige forskersektor er nu ikke noget at råbe hurra for, konstaterer en af undersøgelsens ophav, **Kristine Munk-**

gård Pedersen:

"Lønnen for yngre forskere er ikke specielt høj, sammenlignet med andre karriereforløb. Og det kan måske være problematisk, hvis forskerne kan se, at de har svært ved at købe den livsstil, som deres tidligere studiekammerater har ..."

Interviews er halvandet år gamle og Munkgård udøver i dag nogen kildekritik.

"Jeg tror på vores informanter, når de siger, at en lønforhøjelse ikke får dem til at lægge mere energi i deres arbejde. Men der er nok en tendens til, at folk udtaler sig meget politisk korrekt om løn i vores interviewmateriale: 'Nej, penge betyder sørme ikke noget for mig'. Reelt er der dog mange paradokser vedrørende lønnen. Det betyder nemlig kolossalt meget for folk, hvad deres kolleger får i løn. Og folk har måske også en tendens til at undervurdere omkostningerne ved en "rigtig" – og økonomisk krævende – livsstil. Økologi, rødvin og lækkert tøj koster.", forklarer hun.

"Iøvrigt tror jeg, at relativt meget har forandret sig på få år for yngre storbyboere. Det er blevet vanskeligt for mine jævnaldrende førstegangskøbere at købe ejerbolig nær vidensarbejdspladserne, pga. ejendomspriserens himmelflugt. Derfor tror jeg, at flere har ændret holdning til spørgsmålet om økonomi, fordi lønnens størrelse pludselig betyder noget mere for familiens situation. Og nogle af dem, som ikke kom med på ejervognen, udtrykker bitterhed over at være hægtet af ..."

Ironisk distance – og politisk korrekthed

"Vi er ikke sådan gennemsyret af en samfundskritisk holdning i politisk forstand, man akademikere generelt har en grundselvforståelse af sig selv som kritiske, og den selvforståelse fremgår også tydeligt i de interviews vi har lavet", forklarer **Kristine Munkgård Pedersen**. "Vi vil gerne signalere at vi kan gennemskue tingene – men det er ikke ensbetydende med at vi kræver store samfundsmæssige forandringer."

"Protester mod ledelsen ytres ikke åbent og savner fokus. Kritik af de meget flade ledelsesformer og blid ledelse kan være svær at formulere, og derfor er det måske lettere at markere distance. Ironi kan her fungere som et frihedsrum, som en form for ventil og en indpakket måde at beklage sig på. Spørgsmålet er, om ironien er farlig for lederen og virksomheden eller ej. Selvom vitsen anfægter autoriteterne, piller den sjældent reelt ved strukturerne – kun i tanken", siger hun.

"Den ironiske form er i øvrigt en om-

gangsform. Den er tids- og generationsty-pisk, og skaber status i omgivelserne, fordi det signalerer, at man er begavet, at man har gennemskuet tingenes sammenhæng og at man kan distancere sig. Og så er det en måde at lægge en bekvem distance til ens egne valg, muligheder og identitet.

Munkgård har som cand. mag. i geografi og psykologi udviklet et godt blik for tidsåndens signaler:

"Min generation er ikke præget af én bestemt form for 'politisk korrekthed'. Jeg synes snarere, vi søger at demonstrere en værdimæssig spændvidde, bl.a. ved at jonglere med modstridende signaler, både etisk og æstetisk. Det er ikke god tone at være rabiater eller aktivistisk eller skabe åben konfrontation, fx med ledere. Men samtidig er det vigtigt at demonstrere vores indsigt ved at finde den rette ironiske distance overfor ledere eller firmaet"

Muhamedkrisens medie mand

Man skal kræve at kende konteksten og vinklen inden man stiller op, siger
Mellemøst-eksperten Jørgen Bæk Simonsen, der i ugevis blev bestormet af journalister

MÅNEDENS FORSKER

Jørgen Bæk Simonsen

De sidste måneder og især uger har været intense for kulturforskeren og islam-specialisten Jørgen Bæk Simonsen: Go'Morn Danmark klokken syv. Nogle minutter i middagsradioavisen. I TV igen om aftenen - og ind i mellem plads og tid til at tale med den ene eller anden journalist fra den skrevne presse.

I en tid hvor Muhammed karikeres, og hvor der sættes ild til både statsministeren, ambassader og Dannebrog, er der stærkt der bud efter forskere med særligt kendskab til det, sagen drejer sig om. Og her er dr.phil. og lektor ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Jørgen Bæk Simonsen et af de oplagte valg.

Pligt til at stille op

Mellemøst-eksperten er ikke i tvivl om, at det er hans pligt at stille op:

“De sidste tre uger har det været så intense som aldrig før. De ringer hele tiden. Og med korte intervaller bliver man mindet om, at man er omgivet af et samfund i rivende udvikling. De ringer, fordi de har fået til opgave at forklare og afdække nogle sammenhænge - og jeg synes, forskerne skal give deres bidrag til den dynamik. Jeg mener, at vi som ansatte på universiteter og videregående uddannelser skal stille den empirisk belagte viden, som vi har erhvervet os, til rådighed, når den kan bidrage til delforklaringer til den virkelighed, der omgiver os.”

Og hvad med omfanget?

“Hele tiden. Fra fem om morgenen til halv to efter midnat. Journalister mener, at de har retten, eller måske en forpligtelse til at anmode om en vurdering eller en kommentar på alle tidspunkter af døgnet. Naturligvis vælger jeg fra ind i mellem. Og jeg har ikke en mobiltelefon. Der ved sikrer jeg mig, at der er sammenhænge, hvor jeg ikke kan indfanges.”

Regler for omgang med medierne

I sin omgang med medierne har Jørgen Bæk Simonsen visse rutiner:

“Jeg beder altid om en forklaring - en kontekstualisering af de spørgsmål, som jeg skal udtale mig om. Jeg skal kende sammenhængen på forhånd. Og hvis der er en vinkling, jeg ikke deler, så har jeg ret til ikke at deltage. Det kan være sammenhænge, hvor man ønsker at så tvivl om bestemte personers integritet eller motiver”.

Han vil gerne forholde mig til, hvad andre mennesker har sagt eller gjort, for eksempel gerne fortolke, hvordan medlemmer af Islamsk Trossamfund har ageret og prøve at forklare, hvad de har sagt - på baggrund af den viden, han har bygget op ved at studere muslimer i Danmark gennem de sidste 15 år. Han vil gerne give et bud på, hvilke dagsordener de har haft, når de drog ud for at skaffe støtte.

“Men når jeg så bliver spurgt om, hvad de mon har tænkt, eller hvad der mon er blevet snakket om, så stopper jeg. Jeg ved ikke, hvad

de har diskuteret. På baggrund af min empiriske viden kan jeg sige, at det drejer sig om en institutionel kamp, om hvem der skal repræsentere muslimerne i Danmark”.

Stiller ikke op til gætværk

“Men hvis jeg skal svare på, hvad der er foregået på et møde, eller hvad de tænker på - ja det er lige så meget gætværk som den lotto-kupon jeg trækker om lørdagen. Jeg søger at bevare en vandtæt låge mellem den indsigt, som jeg har opnået i forbindelse med mit arbejde og så den psykologisering, man præsenteres for.”

Howdan har du det med journalisternes behov for forenkling?

“Det kommer an på den helt præcise kontekst. Nogle interviews er længere og rummelige, dem holder jeg mest af. Men til eksistensen som forsker og i forpligtelsen overfor det omgivende samfund ligger, at du sommetider må acceptere at der kun er to minutter til rådighed i nyhederne. Og følgelig er du tvunget til at erkende, at du ikke kan forklare kompleksiteten. I stedet må du aftale en fællesnævner med journalisten, der passer jer begge to, og så du ved, hvad det er, du skal svare på.”

Kender du spørgsmålene på forhånd?

“Ikke altid. Men jeg deltager aldrig i noget, som ikke er grundigt diskuteret i forvejen. I andre sammenhænge, er vi på i længere debatter. Her er det afgørende, at der udstikkes en fælles referenceramme, som er gensidigt forpligtende, så man undgår de åbenlyse tv-radio drab. Det vil sige, når en deltager pludseligt bliver spurgt om noget, som ikke var med i aftalen, om som vælter det hele.”

Journalisters etik

Howdan er din opfattelse af etikken i pressen - bliver aftalerne overholdt?

“De fleste journalister er heldigvis i besiddelse af en faglig profil, så de forholder sig lyttende og loyalt. Når jeg skal citeres i de trykte medier, kræver jeg altid, at jeg enten får det at se eller at høre over telefonen. Personligt har jeg ikke oplevet, at de aftaler er blevet fraveget. Men det betyder ikke, at jeg er enig i deres approach. Jeg kan godt være forbeholden, hvis der er en skæv vinkel i forhold til min empirisk analyse, og i den dis-

kussionen mener jeg, at jeg har ret til at forslå en ny vinkling.”

“For eksempel blev jeg ringet op af tv, der gerne ville have kulturel forklaring på, at den københavnske indvandrerpolitiker Wal-lait Kahn skiftede parti. Men hvis jeg skal være med, så skal det diskuteres i sammenhæng med en stribe andre politikere, der lig i seng som socialdemokrater og vågnede op som venstrefolk. Journalisten beder om en kulturel forklaring hos den ene, når det for de andres vedkommende andre betragtes som noget selvfølgeligt - men det er jo et fælles spørgsmål om magtliderlighed. Det vi ser her, er en kulturelisering [nylogisme, red.], som man ofte finder i det danske samfund under forandring.”

At skelne mellem forsker og debattør

I hvor høj grad skelner du mellem at være forsker og debattør - når du optræder i medierne?

“Det afhænger meget af situationen. Når jeg optræder, så er det på baggrund af 15 års studier af muslimske miljøer herhjemme - og så kan du naturligvis bidrage til en analyse - uden at dine synspunkter af den grund er uangribelige. Når man arbejder med emner, der har så i øjenfaldende samfundsmæssige implikationer, må man ofte optræde mest som forsker. For eksempel hvis jeg sidder i Go'Morn Danmark og skal forklare den ene eller den anden sammenhæng. Men hvis jeg - som i går - er indkaldt til en tv-debat om konsekvenserne for Danmarks omdømme, så deltager jeg som debattør, men som debattør med en funderet viden”.

I den situation har han på forhånd fået værtens forklaring på, hvorfor studie-gæsterne er valgt ud, hvad de repræsenterer. Han er der ikke for at fremlægge forskningsresultater, men for at indgå i en bestemt sammenhæng med andre debattører.”

Stærke reaktioner på optræden

Howdan er reaktionerne på hans fremtræden?

“Når man har deltaget oplever man jo mange ytringer, på gaden eller i metroen, hvor folk kommer hen og kommenterer og siger, at de er glade for det, jeg har sagt. Men hvis jeg skal bevare værdigheden, er jeg også nødt til forholde mig til den bitterhed, jeg har i munden, når jeg får en hadefuld mail eller modtager et voldsomt brev. Jeg møder en del af begge dele.”

FORSKERforum møder undertiden forskere, som nægter at kommentere noget, også selv om det ligger indenfor vedkommendes forskningsfelt. Hvad synes han om det?

“Den forsker, der vælger at gøre det, gør noget uhensigtsmæssigt. Man har en forpligtelse både overfor sin videnskab og den videnskabelige tradition. Det der med at bure videnskaben inde i et marmortårn, det er jeg ikke fortaler for.”

S: Vi må skærpe tonen

- svarer Socialdemokraternes nye forskningsordfører, Rasmus Prehn, som svar på spørgsmål om partiets passivitet i de seneste år

"Regeringens styring af forskningen og universiteterne via den nye universitetslov er ved at tage overhånd. Det har været Socialdemokraternes bagtanke med at støtte reformer, at der skal være en balance mellem styring og frihed, mellem strategier og fri forskning, men Regeringens initiativer peger i retning af stærk strategisk styring og ensidig erhvervsfremme".

Rasmus Prehn

Det siger Socialdemokraternes nye forskningsordfører Rasmus Prehn, der varsler en mere aktiv oppositionspolitik nu, hvor Globaliseringsrådet snart offentliggør sine anbefalinger (28-30. marts).

Balance mellem strategier og fri forskning

Hvor kan S mødes med den øvrige opposition, de Radikale, SF og Enhedslisten?

"Vi er enige i kritik af Regeringens passivitet, når der ikke meldes en klar plan for universiteter og forskning ud – og når Globaliseringsrådet bare bruges som syltekrukke og som en måde at parkere politiske debatter i Folketinget. Oppositionen har netop i Folketinget haft et fælles initiativ, vi opfordrede Regeringen til snarest at øge de offentlige forskningsbevillinger, helst allerede fra 2007. Vi er også enige om, at der skal være et stort rum til fri forskning", siger Prehn, der er uddannet cand.scient.soc. (forvaltning og sociologi) fra Aalborg Universitet.

Når styringen er ved at tage overhånd, er konsekvensen vel, at der skal laves et konkret værn omkring den frie forskning, fx at en bestemt procentdel af de offentlige forskningsmidler skal gå til fri forskning?

"Det spørgsmål har jeg svært ved at svare konkret på. Hertil er jeg som ny ordfører simpelthen ikke klædt godt nok på. Men det er klart, at hvis der i alt for høj grad sker en strategisk styring eller en politisering af universiteternes eller forskningsrådenes prioriteringer, så må vi jo overveje mekanismer til beskyttelse af den frie forskning og grundforskningen".

Få kritiske spørgsmål

Markeringen af en mere aktiv politik kommer efter at partiet i årevis har ageret passivt overfor regeringen. En oversigt over Folketings-spørgsmål om forskning og universiteter til Videnskabsministeren i sidste folketingsssamling 2004-05 viser, at Enhedslistens Per Clausen med 66 spørgsmål snupper en suveræn 1. plads blandt spørgerne? SF'eren Morten Homann var handicappet af, at han var på barselsorlov det meste af perioden, men han delte alligevel 2. pladsen med Socialdemokraternes med 9 spørgsmål. Men socialdemokraternes spørgsmål var fordelt på tre personer. (Den radikale Margrethe Vestager kom ind på en 4. plads med 7 spørgsmål).

"Jamen, jeg vil ikke anerkende, at vi har været passive. Jeg går ud fra, at vi har stillet de spørgsmål, som vi fandt relevante. Folketingsspørgsmål på området er måske ikke den bedste målestok for aktivitet, for Clausen og Homann er i almindelighed kendt for at være meget ivrige spørgerne ...", svarer socialdemokraten.

"Vi har været mindre konfrontatoriske, og som forligspart klaret sager med direkte forhandlinger med ministeren. Men det er også klart, at der problemer i højere grad trænger sig mere på, og det gør, at vi skal have mere ild under kedlerne. Samarbejdslinien har nået et punkt, hvor vi må overveje, om vi kommer igennem med vores politik".

Åbenhed om universitetsbestyrelser

"Det her ikke været muligt at få en kommentar fra Socialdemokraternes forskningsordfører", skrev FORSKERforum i september 2005 efter historien om, at der i universitetsloven står, at *"der i størst muligt omfang skal være åbenhed om bestyrelsens arbejde"*, men at mange af bestyrelsesformændene bare luk-

ker dørene for offentligheden. En stikprøve viste, at 5 ud af 10 mødepunkter foregik bag lukkede døre på Århus, Odense, på CBS i København og på DTU.

Det bemærkelsesværdige var, at bemærkningerne om størst mulig offentlighed kom ind i loven som Socialdemokraternes eneste særønske. Partiet var enige i universitetsreformen – i modsætning til SF, Radikale og Enhedslisten – men ønskede åbenhed ind som en demokrati-sikring. Historien fortæller, at videnskabsminister Sander føjede sig for Socialdemokraternes særønske, selv om han gerne havde fulgt bestyrelsesformænds protester mod de åbne døre.

Rasmus Prehn bekræfter, at Socialdemokraterne krævede offentlighed ind for at sikre demokratisk åbenhed, når der nu blev indført stærkere topledelse.

Men i praksis er åbenheden så udhulet efter 2004, idet de samme bestyrelsesformænd bare lukker dørene vilkårligt, og Videnskabsministeren sagde ikke noget – og heller ikke Socialdemokraterne. *Åbenheden blev en skin-åbenhed?*

"Den problemstilling er ny for mig. Og det er da et problem, hvis bestyrelserne lukker døre i højere grad end det var tilsigtet. Det må vi have nærmere belyst, for selvfølgelig skal lovens bemærkninger om 'størst mulig åbenhed' virke i praksis".

Prehn: Svært med flertalsregering

Skyldes Socialdemokraternes relative passivitet, at forskning og universiteter ikke er noget, der er stemmer i? Eller at partiet ikke har en politik på området? Eller at partiet er enig med den borgerlige regering, i universitetsreformen og i en stærkere forskningsstyring?

"Så passive har vi altså ikke været! Vi kom faktisk med et finanslovsforslag med betydelige bevillingsforhøjelser for 2007", siger han. "Man skal lige tænke på, at det er en regering med absolut flertal – med Dansk Folkeparti som støtteparti – og så er det svært at agere opposition. Men vi har måske haft en tro på via samarbejde at kunne sætte vores fingeraftryk. Men vi er nået et punkt, hvor vi ikke kan vente længere på at Regeringen realiserer sine gyldne løfter. Vi må skærpe tonen".

jø

Sidste nyt:
www.forskerforum.dk

Sander: Vi ligger på en 4. plads ...

- oplyste ministeren med henvisning til 4-5 år gamle tal, som i øvrigt også var forkerte

Det var universitetsdirektør Jens Peter Jacobsen, der på ministerens vegne præsenterede de forkerte tal ...

Videnskabsminister Helge Sander (V) skulle i et åbent samråd i Videnskabsudvalget d. 6. februar forklare, hvordan regeringen vil lave "uddannelser i verdensklasse", når de samtidigt har sparet i gennemsnit syv procent på alle universitetsuddannelser? Sander forklarede med dobbelt tunge, at regeringen allerede har bevilget flere penge til sektoren og at niveauet er højt og at der allerede nu findes elitemiljøer: "Bevillingsniveauet er slet ikke så dårligt, det er internationalt set det 4. højeste". Men samtidig lovede ministeren så også, at der vil komme flere penge til at lave uddannelser i verdensklasse:

"Regeringen har lovet, at der bliver tilført 10 mia. kroner inden 2010, så vi opfylder Barcelona-erklæringen".

Oppositionen spurgte og spurgte

Stridslystne oppositionspolitikere borede i ministerens svar. De ville gerne vide, om de nuværende bevillinger er vejen til "verdens bedste uddannelser":

Rasmus Prehn (Soc.): "Det er meget interessant, at høre ministerens udredninger om regeringens gode gerninger. Men lytter man nøje efter, har vi ikke hørt ministeren afkræfte højt og tydeligt, at bevillingerne har været faldende! Det er derfor nærliggende at høre, hvornår vi lander på en 5. plads og en 6. plads og så videre?"

Morten Homann (SF): "Ministeren må forklare, om han mener, at vi skal have bedre uddannelser for de samme eller for flere penge?"

Per Clausen (Enhedslisten): "Det kunne være meget interessant at høre, hvordan ministeren samtidig vil skære ned og hæve kvaliteten".

Margrethe Vestager (Rad.): "Ministeren forholder sig ikke til, om det nuværende bevillingsniveau. Hvad er ministerens vurde-

ring: At alt i virkeligheden er godt, og at han er enig med Statsministeren i, at universiteterne og forskerverdenen er nogle klynkere?"

... og ministeren gav forkerte tal

Men ministeren holdt sig i generelle vendinger: "Globaliseringsrådet sidder for at analysere og diskutere, og de kommer med anbefalinger, som regeringen kan bruge som grundlag for beslutninger".

Videnskabsministeren kunne eller ville ikke sige, hvad pengene skal gå til, og hvornår de kommer. I stedet gentog Sander hele fem gange, at Danmark er på en 4. plads på listen over de lande i verden, som bruger mest på uddannelse.

Det fik **Lene Jensen (Soc.)** til at spørge, hvad den 4. plads dækkede over. Ministeriets universitetsdirektør **Jens Peter Jacobsen** forklarede, hvad statistikken omfatter: "Tallene stammer fra en OECD-undersøgelse, offentliggjort i 2004. Det er de bedste tal, der findes for uddannelsessektoren. Tallene og den danske 4. plads gælder for alle videregående uddannelser, dvs. kortere, mellemlange og lange uddannelser". Han kunne ikke oplyse om, tallene dækkede tilstanden i 2001 eller 2002.

Det svar forbløffede oppositionen: "Påstanden om 4. pladsen hviler jo på tal, som omfatter mere end universitetssektoren. Det er jo useriøst, for alle ved jo, at Danmark har nogle af de dyreste korte og mellemlange uddannelser ...", lod kommentaren bagefter.

"Ministeren hænger sit forsvar for de faldende bevillinger op på en 4. plads – og så viser det sig, at 4. pladsen tilmed er opnået på et forkert grundlag. Pinligt for ministeren og ministeriet ..."

Videnskabsminister Sander til eksamen præstation balanceret

Videnskabsministeren var indkaldt til overhøring - samråd - i Folketingets videnskabsudvalg for at forklare, hvordan regeringen vil lave "uddannelser i verdensklasse", når de samtidigt har sparet i gennemsnit syv procent på alle universitetsuddannelser. Igen og igen forklarede Helge Sander, at det ikke står så dårligt til med universitetsbevillingerne, som oppositionen vil gøre det til. Ifølge OECD ligger Danmark på en 4. plads, lød omkvædet.

Men da en af oppositionens eksaminatorer var kvik nok til at spørge, hvad den 4. plads egentlig dækker over var Helge Sander pludselig til gruppeeksamen, for han måtte have sin direktør Jens Peter Jacobsen til at forklare, hvad statistikken omfatter:

"Tallene stammer fra en OECD-undersøgelse, offentliggjort i 2004. Det er de bedste tal, der findes for uddannelsessektoren. Tallene og den danske 4. plads gælder for alle videregående uddannelser, dvs. kortere, mellemlange og lange uddannelser". Han kunne ikke oplyse om, tallene dækkede tilstanden i 2001 eller 2002.

Oppositionen som censorer

Det svar gjorde oppositionspolitikere noget knotte, idet de dyre erhvervsuddannelser pludselig var brugt til at puste universitetsniveauet op. Samtidig var tallene fra 2001, hvor ministeren foregav, at tallene var aktuelle.

Efter afviklingen af samrådet bad FORSKERforum oppositionen om at agere som censorer over for ministeren – der i øvrigt netop har afskaffet gruppeeksamen. Og oppositionens ordførere var nådesløse i deres bedømmelse af eksaminandens individuelle præstation:

Hvad fortæller det om eksaminandens arbejdsform, når han bruger forkerte tal i forsvaret for sine påstande?

Rasmus Prehn (Soc.): "Besvarelsen viser jo, at han ikke tager oppositionens spørgsmål særlig alvorligt. Fremførelsen er sjusket, når der fremlægges forkerte tal. Folketinget forventer da, at når han får et så afgørende spørgsmål om, hvordan regeringen vil føre sin ambition ud i livet, så regner vi da med, at han er ordentlig forberedt, og at der kommer en investeringsplan. Han kunne ikke forklare, hvordan besparelser harmonerer med ambitionerne. De gør altså noget andet end de siger! Det samlede indtryk er, at han prøver at skjule noget".

Morten Homann (SF): "Det er ikke bare pinligt, men dybt manipulerende, når ministeren bevidst bruger forkerte tal. Det viser, at regeringen har store ord og ambitioner, men ingen plan for, hvordan de vil realisere den. Det er da meget bekymrende. Men det er måske endnu værre, hvor langt de vil gå for at dække over deres mangler".

Per Clausen (Enhedslisten): "Det var jo

til eksamen: Nær dumpegrænsen

men i faget: "Uddannelser i verdensklasse" med små bevillinger? Censorerne var enige om, at ministerens levede på dumpegrænsen. Hårdeste censor overvejede om Sander kunne bortvises for snyd ...

tæt ved at være vildledning, for samrådet handlede om universiteterne, og tallene handlede ikke om universiteterne. Motivet til at bruge de misvisende tal er jo at give indtryk af, at det går enormt godt og at regeringen har styr på sine planer – hvilket de tydeligvis ikke har".

Margrethe Vestager

(Rad.): "Det var jo sørgeligt og træls, at vi præsenteres for en misvisende oversigt. Samrådet kom altså ikke til at handle om det, som var meningen, nemlig hvordan vi kan bidrage til at skabe 'verdens bedste uddannelser'. For at få reelle svar på nogle spørgsmål bliver man jo nødt til at stille opfølgende skriftlige spørgsmål, hvilket jeg har gjort".

Hvad er oplysningsniveauet i ministerens svar på samrådet – hvordan levede ministeren op til et krav om, at han skal svare på, hvad han bliver spurgt om?

Rasmus Prehn (Soc.): "Overraskende ringe oplysningsniveau. Regeringen har snakket længe, og når vi så spørger til det konkrete, så prøver han at slippe af sted med at tale i overskrifter og ikke om indhold og penge.

Ministre skal selvfølgelig svare på, hvad de bliver spurgt om, men der er ingen regler, som forhindrer ministre i at komme med 'ikke-svar'. Hvis man ikke får svar på spørgsmål, så sætter det jo Folketingets arbejde ud af kraft, men det er altså ikke ulovligt at lave intetsigende 'ikke-svar'. Konsekvensen er bare, at oppositionen bliver nødt til at spørge igen".

Morten Homann (SF): "Meget, meget få oplysninger og intet konkret. Et sådant samråd er stort set værdiløst, fordi vi intet nyt får at vide. Samrådets eneste funktion kunne være at afsløre, at regeringen ingen plan har. Jeg tror, ministeren er vant til at spise presse-korpset af med florumvundne vendinger – og det tror han også, han kan slippe af sted med i Folketinget.

Demokratiet har svære vilkår. Når ministeren ikke svarer, er det jo svært for oppositionen at få kvalitet i lovgivning og at kontrollere, hvad regeringen gør. Men sådan er vilkårene åbenbart under en flertalsregering, hvor Regeringen er ligeglad med, hvad mindretallet mener, fordi Dansk Folkeparti spænder et sikkerhedsnet ud for regeringen, uanset hvor arrogant og manipulerende, Regeringen opfører sig".

Samråd i Videnskabsudvalget: Til venstre var oppositionen linet op. Midtfor sad minister Sander med embedsmand, udvalgsformand Hanne Severinsen samt folketingets udvalgssekretærer. Og til højre sad VK-regeringens ordførere samt støttepartiets Jesper Langballe

Per Clausen (Enhedslisten): "Der var jo ikke noget, vi blev klogere på under samrådet. Han gentog en masse valgløfter, men var helt ukonkret, når det handlede om, hvad regeringens plan er.

Ministerens intetsigende svar er jo ikke tilfredsstillende, men en minister kan svare helt så upræcist som et flertal i Folketinget accepterer. **Margrethe Vestager (Rad.):** "En minister, en embedsmand, en udvalgssekretær, 5 oppositionspolitikere og 5 regeringspolitikere – plus presse og tilhørere – brugte tre kvarter på ikke at blive klogere..."

En minister skal svare på, hvad der bliver spurgt om. Men det er altså ikke en vidneskranke. Ministeren vælger selv formen, så det er naivt at tro, at ens spørgsmål bliver afkodet i den ånd, der bliver spurgt. Jeg har meget blandede erfaringer med ministersamråd – og dette her var absolut et af de ringe".

Og hvad ville censor så give student Sander i karakter for den individuelle præstation?

Rasmus Prehn (Soc.): "Det ligger på 6. Oplysningsniveauet var ringe, så han består på den mindst mulige margin. Han er bestået, fordi der ikke er flertal i Folketingssalen for at dumpe ham og fordi kriterierne for, hvordan en minister skal opføre sig, er uklare.

Men hvis oppositionen skulle bestemme, ville vi nok overveje at dumpe ham".

Morten Homann (SF): "Spørgsmålet er jo, om han ikke kunne bortvises for forsøg på at snyde til eksamen, når han fremlægger så manipulerede tal! Og hvis han endelig skulle have en karakter, så er det et 5-tal for ikke bestået, fordi han ikke kunne redegøre for sin ambition om, hvordan 'uddannelser i verdensklasse' realiseres".

Per Clausen (Enhedslisten): "Han ville jo nok få et 6-tal, fordi et flertal af censorerne er meget overbærende. Men når man giver bevidst misvisende svar, så burde han ikke have mere end et 5-tal. Men jeg tvivler på, at re-eksaminering ville ændre noget; jeg tror ikke at en yderligere pædagogisk indsats vil hjælpe ret meget ..."

Margrethe Vestager (Rad.): "Man må jo konstatere, at opgaven var misforstået. Men jeg vil ikke votere i denne sag; samrådet i Videnskabsudvalget indgår i et længere forløb, og mit brede menneskesyn siger, at alle kan lære noget i en proces ..."

Flodheste bevæger sig ikke

Universitetsansatte kan rubriceres som dyr i tre akademiske grundtyper: Tigreren, elefanten og flodhesten. Og ledelse og management er kun virksom over for en af de tre ...

(foto: Duncan Willetts, Polfoto)

Forsker-flodhesten bevæger sig slet ikke. Han ligger i sit elskede vandhul, og det er der ingen der kan lave om på

Tiger, elefant, flodhest.

Hvordan styrer man et universitet? Og hvordan styrer man universitetsforskere?

Spørgsmålet får fornyet aktualitet i de kommende år, når professionelle bestyrelser og nye udpegede ledelser skal til at bakke med de store, ureglerlige institutioner.

Fra Coventry i England kommer nu et hjælpende redskab for de fremtidige administratorer, der har brug for at analysere organisationen med henblik på at klassisk forandringsledelse.

Tiger, elefant, flodhest.

Ledere skal se sig selv som en slags dyrepassere, eller måske snarere som etologer – (nej ikke etnologer, men *etologer* – altså "dyreadfærdsforskere") i stil med den klassiske østrigske dyrepsykolog, Konrad Lorenz.

Tiger, elefant, flodhest.

Tre akademiske grundtyper

Det er meget enkelt, fortalte KU-prodekan Bent Vismann med et glimt i øjet, da han på et møde om fakultetets ny pædagogik fortalte om ledelsens muligheder for at styre processen i kraft af den humanzoologiske arts kategorisering, som stammer fra prorektoren ved University of Coventry.

Tiger, elefant, flodhest.

Sådan er de akademiske grundtyper, som enhver universitetsleder må forholde sig til:

Tigreren bevæger sig hurtigt gennem junglen. Ingen ved hvor den går hen og oftest efterlader den intet spor.

Elefanten bevæger sig i flok gennem junglen og efterlader et bredt og tydeligt spor, som andre let kan følge.

Flodhesten bevæger sig slet ikke. Den ligger i sit elskede vandhul, og det er der ingen der kan lave om på.

Med flodheste hjælper hverken pisk eller gulerod

Med artsbestemmelsen følger også *strategier* for mulig ledelsesmæssig ageren i forhold til henholdsvis tiger-vip'er, elefant-vip'er og flodheste-vip'er.

Med udgangspunkt i flodhestene kan man konstatere, at der ikke nytter noget at forsøge at flytte dem. Hverken med pisk eller gulerod. De er for tunge og ligger for godt i deres lune vandhuller.

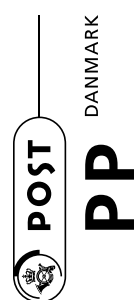
Tigerne kan man heller ikke gøre noget ved. Det nytter ikke at belønne dem. De går deres egne veje, uanset hvad.

Elefanterne er nøglen. Det kan være tungt, men når de først kommer i bevægelse så følger alle trop. Så hvis man kort skal opsummere den ledelsesmæssige opgave, kunne den defineres således:

"Få elefanterne til at følge tigernes spor ..."

Såvidt FORSKERforum erfarer, har managementforskningen ikke lavet tilsvarende typologier af ledere. Men fantasien kan sættes i sving ved at tænke på **alfa-hanaber**, **papegøjer** – og så kommer man nok ikke udenom **elefanterne** igen.

TKW

Maskinel magasinpost
ID-nr. 42026

Afsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Ændringer vedr. abonnement
ring venligst: 38156676